

Om Anglernes Fædreland og Nationalitet. ¹⁾

af
Dr. C. Manicus.
 (i Flensborg).

1.

Efter den almindelig antagne Mening, nedstammer en stor Deel af de nuværende Slesvigere og Englændere fra Anglerne, et Folk som allerede Tacitus omtaler og henregner til Svesverne eller den mindre bekendte Deel af Germaner i Østen og Norden. De boede den Tid i Nærheden af Østersøen, da de til visse Tider med flere nordiske Folk droge til en *D* for at dyrke Nerthus (Niord) og Hertha (Jorden) i Fælledsstab. Allerede Ptolomæus anviser dem en anden Plads, som det synes, i det nuværende Lauenborgske, og i de følgende Aarhundreder omtales de snart som boende hos Varnerne og i det Meklenborgske, snart i Thüringen, i Westphalen, ved Rhinen og, tillige med Saxer, Friser ic. i den belgiske Littus saxonicum,

¹⁾ I hvorvel det er en Selsølg, at Foreningens Beskyrelse ved Optagelsen i Tidsskriftet af Bidrag fra navngivne Forfattere, ikke derved tilkjendegiver sin Samstemmen med deres Indhold eller Behandlingsmaade, eller vedkjender sig de forskjellige Forfatteres Grundfætninger og Meninger, skal jeg dog, da en saadan Bemærkning alt tidligere er gjort, men jeg først ved dette Hestes Begyndelse er tiltraadt Redactionen, udtale det samme for den nuværende Beskyrelses Vedkommende, og jeg har netop valgt dette Sted hertil, da det Omne, som den følgende Afhandling undersøger, ligger meget nær ved mine vanlige Studiers Omraade, hvad ikke er Tilfældet med de øvrige i dette Heste optagne Afhandlinger.

hvorfra de allerede i 3die Aarhundrede, under Diocletian gjorde Vikingetog til de galliske og brittaniske Kyster. Nogle holde Romernes Angrivarier eller Anglevarii (Angelboer), der boede ved Udløbet af Emsfloden, for at være en Deel af det samme Folk.²⁾ Endnu Adam af Bremen siger et Sted: Saxones circa Rhenum sedes habebant, et vocati sunt Angli. Da Anglerne i 5te og 6te Aarhundrede i større Mængder drog over til England, ligesom flere nordiske Folk, Jyder, Friser og Saxer, vidste man der i Begyndelsen ikke, fra hvilke Egne de vare komne. De første Beretninger om denne Indtrængning, hos Merlin, Gildas, Nennius, Beda og i den saksiske Krønike, ere meget forvirrede og fabelagtige. Nennius (620) omtaler de Fremmedes Ankomst paa 3 Skibe (Cyulae, Joller) under Anførsel af Hengist og Horsa (Hingst og Hoppe), omtrent ligesom Jornandes lader de 3 Nationer Ostgothar, Vestgothar og Gepider udtræde af Skandia paa 3 Skibe. Han siger tillige, at de vare fordrevne fra Germania, hvorved uden Tvivl hentydes til det Tryk, som de fremtrængende hunniske og slaviske Folkedrag i 5te Aarhundrede uøvede paa de vestlige germaniske Nationer.

Beda (700) siger, at under Valentinian „Anglorum sive Saxonum gens“ tilskyndet af Briternes Fyrste Vortigern, kom til den østlige Deel af England paa 3 Langskibe, for at tjene som Hjælpetropper imod Fjenderne i Norden. Der kom snart flere til „ex transmarinis partibus, de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, de Saxonibus, Anglis et Jutis. De Jutorum origine sunt Cantuarii (Kent) et Vectuarii (Wight). De regione antiquorum Saxonum venerunt

²⁾ Angrivarii. Tac. Ann. II, 8, 22, 21. Anglevarii. Notit. dignit. Orient. p. 1415.

Saxones orientales, meridiani et occidui (Essex, Sussex og Westsex). Porro, de Anglis, ab illa patria, quæ Anglia dicitur, et ab eo tempore usque hodie manere deserta inter provincias Jutorum et Saxonum perhibetur, Angli orientales, mediterranei et tota Northumbrorum progenies (Ostangeln, Mercia og Northumberland). Som Anførere for Toget nævner Beda, efter Menenius, Hengist og Horsa.

Procop (560) lader „Brittia“ være beboet af Britter, Angler og Friser, men omtaler hverken Saxer eller Jyder. At Friserne have deeltaget i Indvandringen er bekiendt af flere andre Kilder, skjøndt de ikke omtales af nogle engelske Forfattere.

Det indsees let, hvor unoiagtig den Kundskab er, der kan sees af de omtalte og en Deel lignende Kilder, med Hensyn til Anglernes Nationalitet og Fædreland. Saavel Romerne, som de engelske og angelsaksiske Geistlige, der have meddeelt disse Efterretninger, havde liden Sands for Geographie og Ethnographie. Barbarernes Lande og Folk sloge de sammen i nogle store Afdelinger, som Scyther, Sarmater, Kelter og Germaner, og bekymrede sig ikke om Sprogene eller andre nationale Eiendommeligheder, men henførte de Folknavne, som kom til deres Kundskab, uden videre under en eller anden af de omtalte store Glasjer.

Saaledes kaldte de alle Folk Nord for Rhinen og Donau, indtil ultima Thule, Germaner, og gjorde ingen Forskjel paa den teutoniske og den gothiske Deel af den germaniske Stamme, ja de blandede slaviske og finniske Folk ind i deres store germaniske Afdeling. I denne de gamle Forfatters Ligeegyldighed imod fremmede, barbariske Landes og Folks geographiske og nationale Forhold, have vi en af de rigeste Kilder til utallige senere historiske Wildfarelser.

Den større tydlige, eller tydske Deel af de germaniske Nationer har nemlig fra umindelige Tider tilegnet sig Alt, hvad de gamle Forfattere berette om Germaner i Almindelighed, og indtil denne Dag, er det almindelig Brug i den tydske Literatur, at oversætte Benævnelsen „germansk“ med tydsk. Derved er frembragt en ikke ringe Forvirring i de nordiske eller gothiske Folks Historie, der har vedværet indtil vor Tid, og ikke været uden Indskydelse paa vor Halvøs nyeste historiske Tildragelser.

Da nemlig Romerne og den romersk dannede Geistlighed i Middelalderen omtale vor Halvøs ældre Beboere Cimbrer, Jyder, Angler o. s. v. som Germaner, og disse da, ifølge den nævnte Misbrug, i den tydske Literatur bestandig have figureret som tydske Folk, saa har man derpaa i den senere Tid bygget Paastande og Retsfordringer, der, hvis de skulde efterkommes, maatte føre til den danske Nationalitets og Stats Undergang.

Man har nemlig antaget som afgjort, (og desværre have kun altfor mange danske Forfattere (1) fulgt med Strømmen), at Halvøens gamle Beboere, Oldjyder, Cimbrer, Angler, Angelfaxer, Friser o. s. v. oprindelig vare Tydskere, men at denne Befolkning ved Udvandring til Syden og til England blev svækket i den Grad, at Danske fra Derne kunde trænge ind og underkue det tydske Element. Denne Indtrængen og Fordansking skulde være skeet fra 7de til 9de Aarhundrede, men kunde dog ikke forhindre, at det tydske Sprogelement i det vestlige Jylland og endnu mere i Slesvig vedblev at gjøre sig gjeldende, som især Artikelen æ, foran Substantivet viser. Da den danske Indvandring og det Tydskes Underkuelse astog, da fremkom atter, saa paastod man, den oprindelige tydske

ationale Grundstemning hos Befolkningen, især i Slesvig, og det skulde kun være den naturlige Virkning af denne Stemning, der stræbte efter den størst muelige Afsondring fra Danmark, Udsondring af alle danske Sprogelementer og næreste Forbindelse med Tydskland.

Paa denne formeentlige sikke Retbasis og paa de uhyggelige Rigsdelingens Historie i Middelalderen stode de fleste tydske Lærde, som deltog i den lange nationale Fejde, og deres akademiske, samt literære Virksomhed var saa stor, at de i Lobet af en Menneskealder (1818—1848) bragte deres falske Rædomme om Slesvigernes tydske Nationalitet og Tydsklands Ret til Slesvig, til almindelig Aerkjendelse i Tydskland, Slesvig og over største Delen af Europa. Syd- og Mellem-slesvigerne, men især de nuværende Angelboere, fandt sig meget smigrede ved, idelig at læse, at de vare Efterkommere af de gamle tydske Angler, Stamsfædre til Englænderne, det mægtigste Folk paa Jorden. De optog det derfor meget ilde, naar Nogen vilde tillægge dem dansk Nationalitet og stræbte af alle Kræfter efter at blive af med deres gamle Modersmaal. Saaledes havde den omtalte historiske Bildfarelse efter tusinde Aars Forløb endnu meget alvorlige praktiske Følger.

Der udkom i Aarene 1846 og 47 nogle Smaa skrifter, som havde til Hensigt, at ryste den almindelige Tro paa de gamle Anglers Tydskhed og paa „Dltdidens Slesvig-holsteinerne“ nemlig „Angelsaxerne“, der i Slesvig, efter den herskende Doctrin, allerede i 4de og 5te Aarhundrede vare forenede til et Folk og i broderlig Fælledsskab i Aaret 449 droge over og erobrede England, hvorefter det slesvigiske Land, som Beda lærer, blev liggende øde indtil Aar 700.

Et lille Skrift af Dr. Davidsen (die Angeln in Cim-

brien und England) søgte navnlig at oplyse, at her paa Halvoen aldrig har bestaaet et angelsaxisk Folk eller Sprog, at Angler og Saxer her ikke boede sammen, eller drog til England i Fælledskab, men at de her, som hidset, indtil Anglernes Underkuelse af Westsaxeren Egbert, levede affondret, i bestandige indbyrdes Feider og havde hver sit eget Sprog. Skriftet søgte fremdeles at bringe det til Bished, at Udvandringen fra vor Halvo til England, vedvarede i henved 200 Aar, indtil Begyndelsen af 7de Aarhundrede, uden at blotte Slesvig for Indbyggere, idet en meget levende Samfærsel vedblev, som gik over Eideren, Trenen og Heveren, og derfra over Slesvig og Elben; at en ny Udvandring begyndte i første Halvdeel af 9de Aarhundrede i Anledning af de angelske Rigers Underkuelse af Saxerne, som endte med Englands Erobring af de Danske, hvilket Resultat ikke kunde naaes saa let, uden Anglernes Understøttelse og deres af dem erkjendte nationale Slægtskab med de nye Indvandrere.

Stemningen i Slesvig og Tydskland var dengang imidlertid allerede for lidenskabelig til at en rolig Overveelse af de historiske Forhold kunde finde Sted. Man vilde kun høre det, man ønskede. Nu, da Stemningen er mere rolig, kunde det maaskee ikke være uden Interesse, nærmere at undersøge, hvorvidt den herskende Doctrin om den omtalte Udvandring fra og Indvandring til vor Halvo kan betragtes som rigtig eller urigtig, og hvorvidt navnlig de gamle Jyder og Angler tilhørte den tydske eller den gothisk-skandinaviske Nationalitet.

Men til en saadan grundig Undersøgelse vilde udfordres mere Tid, stærkere Kræfter, flere Hjælpesilder og Forstudier end de, hvorover jeg vil kunne byde, hvorfor jeg maa ønske, at det, som i det Følgende siges om denne Gjenstand, maatte betragtes, mere som Formodninger, bestedne Tvivl og uforgribelige Raisonnements, der muligen kunde tilskynde en eller

anden historisk Forsker til atter at optage til Undersøgelse dette for os vigtige Æmne.

Det forekommer mig, at i dette, som i saa mange andre historiske Punkter, Autoritetstroen har været stærkere end den kritisk undersøgende og dømmende Forstand. Hvis det ikke forholdt sig saaledes, saa vilde det være arrogant og formasteligt, at fremsætte Tvivl og Indvendinger imod saa mange berømte Historikeres Fremstilling af vore Forsædres Bedrifter og nationale Forhold, især naar denne Fremstilling betragtes som rigtig af vore egne Landsmænd.

2.

De Folk, som i rigelig 2000 Aar have boet i det nordvestlige Europa, eller i den Vinkel som fremkommer, naar man fører to Linier fra Spidsen af det adriatiske Hav, paa den ene Side til Spidsen af Østersøens bothniske Bugt, og paa den anden til den nordlige Indgang til den engelske Canal, henhøre unægtelig til een stor Stamme, da de vise saa stor Lighed i deres hele legemlige og aandige Væsen, i Sprog, Sæder og Virksomhed. Romerne antog, at de vare nærbeflægtede med Kelterne i Gallien og kaldte dem med et Fælledsnavn „Germaner“, en Benævnelse der har været og rimeligviis vil blive den herskende.

I denne store Hovedstamme har til alle Tider bestaaet flere naturlige Underafdelinger, som dog først ere traadte tydeligen frem, efterat Sprogene og de nationale Eiendommeligheder under en mere rolig Tilstand fik Lov til at udvikle sig.

Alle disse Nationer havde nemlig en gjærende, vandrende Periode, der begyndte med deres Udvandring fra Høiasien og varede til det 8de eller paa nogle Steder til det 11te Aarhundrede af vor Tidsregning, samt en rolig, agerdyrkende Periode, i hvilken Folkene ikke mere i store Hobe forlode deres Hjem.

Den naturligste Inddeling af den omhandlede store Stamme eller Folkeklasse er den, i sydlige og nordlige Germaner. Nordgermaner have Nogle igjen vilde dele i Gotter og egentlige Skandinaver.

Den sydlige Afdeling, som især var Romerne bekendt, og som man specielt har kaldt enten den germaniske i indskrænket Forstand, eller den teutoniske eller tyske, var uden Tvivl indvandret til Egnen ved Rhinen og den øvre Donau i en meget tidlig Periode, medens den endnu stod paa et lavt Culturtrin. Den kjendte intet til det tidligere asiatiske Hjem og til sin Udvandringshistorie, ei heller til den halv buddhistiske Afsløre, som de senere Indvandrere medbragte. Paa virket af den romerske Kultur, gif den vel tidligere over til Agerdyrning og faste Bopæle, end den nordlige Afdeling og blev derfor ofte oversvømmet og overvældet af den sidste, saa at de fleste Folkeslag, som Tacitus, Plinius og Ptolomæus omtale i Sydtydskland, allerede i 4de til 6te Aarhundrede vare forsvundne.

Men, ligesom denne Afdelings Sprog udmærker sig fremfor de nordiske ved en større Haardhed og bestemte Former, saa har ogsaa den hele aandige Character en større Haardhed, Stivhed og Hensynsløshed imod Andre, (Schroffheit). Selvølelsen og Overlegenhedsfølelsen fremherster i den Grad, at den ofte udarter til en utrolig Forsængelighed og Hersefsyge, et Charactertræk som var Romerne paafaldende allerede ved deres første Sammenstød med Sydgermanerne, og som ikke har forandret sig indtil denne Dag. Paa Grund af denne nationale Eiendommelighed har denne Afdelings Sprog og hele Væsen, uagtet de mangfoldigste fremmede Invasioner og Blandinger, bestandig vedligeholdt og udbredt sig, medens omvendt den nordlige Afdeling overalt

har føiet og lempet sig efter de fremmede Nationers Sprog og Sæder, selv hvor den var den seirende og befalende Deel.

Den nordlige eller skandinaviske Deel af den germaniske Stamme, som man ogsaa, efter de seneste Udvandrere til Syden har kaldet den gothiske, maa uden Tvivl betragtes som den yngre (i Europa), da den medbragte en bestemt Grindring om sin asiatiske Fortid og Vandring, et temmelig uddannet asiatiske Religionsystem og i alle Dele en høiere Cultur. Dens Sprog staaer, hvad Lyden af Stamordene angaaer, ligesaa nær til de indiske Ariers Oldsprog eller Sanskrit, som den sydlige Afdelings Tungemaal. Ligesom de skandinaviske Sprog ere bløde, bøielige og elastiske, saa er ogsaa Nordboernes aandige Charakter; den harmonerer ligeledes deri med Hindufolket. Den mangler i betydelig Grad den høie Selvsølelse og Overlegenhedsfølelse, der i Omgang med Andre viser sig som Stoltshed, Forsængelighed, Haardhed og Herskesyge. Dens nationale Feil er, og har til alle Tider været, en overdreven Beskedenhed og Respect for Fremmede. Som Folge deraf have de gothisk-skandinaviske Nationer aldrig havt nogen varig Nytte af deres mange Erobring. De have overalt antaget de Fremmedes Sæder, Sprog og Nationalitet, ere smeltede sammen med dem og have forøget deres Magt. Hvor der er Tvivl om, til hvilken Gren af Germaner de Folk skulle regnes, der i de første 6 til 8 Aarhundreder efter Chr., omstyrkede denne eller hiin Deel af de gamle Kulturstater, der gaaer man vist ikke synderlig feil, naar man anvender det omtalte Criterium. De have rimeligviis været Nordgermaner, hvor de snart sammensmeltede med de ældre Indbyggere. Af denne indre Grund alene kunde man være tilbøielig til, at henregne de mange gothiske Stammer, samt Chaucer, Friiser og Angler, til den nordgermaniske Afdeling, uagtet de forekomme tidligere i Historien og ofte i de sydlige Egne, medens Saxerne, uagtet de optræde

seent (i 2det Aarhundrede) og i nordlige Egne (efter Ptolomæus i det østlige Holsten), dog vare at henføre til Sydgermanerne, eller de tydske Folkeslag. De sidste have nemlig saavel her paa Halvoen, som i England, uagtet de vare i Minoriteten, vedligeholdt og udbredt deres Sprog, hvorimod Gotter, Friser og Angler overalt have amalgameret sig med de Nationer, hos og blandt hvilke de levede. Spørger man om Anglernes, Frisernes og Gothernes rette Hiem, saa maa der svares, at de i de første 4 Aarhundreder vel intet saadant have havt i Europa. De vare nemlig omsvævende (Svever), nomadiserende og krigeriske Folkehobe, saaledes som der endnu findes en Deel i Asien og Amerika. Sveverne udsendte næsten hvert Aar krigeriske Tog til Rabolandene, siger Tacitus, som, naar de vare seierrige, bleve en Tidlang i det erobrede Land og grundede nye Colonier. Nordgermanerne udførte disse Tog mest til Søs (Vikingetog) og vedbleve dermed indtil 12te til 13de Aarhundrede. Deraf kommer det, at vi finde Gotter, Zyder, Angler, Friser, næsten i alle vestlige Lande og ved alle Kyster.

Da de sydeuropæiske Lande, saavelsom Donau- og Rhinlandene allerede vare stærkt befolkede, saa gif den store Folkesfrem nogle Aarhundreder før og efter Christus, norden om det kaspiske og sorte Hav, i nordvestlig Retning imod Østersøen, hvorfra den atter vendte sig mod Westen og Syden, eller fra Skandinavien af atter drog frem i denne Retning. I det nogle af Folkehobene bleve tilbage og andre droge frem, fremkom deraf det forvirrende Phænomen, at f. Ex. gothiske Stammer i de første christelige Aarhundreder findes i næsten alle europæiske og en Deel asiatiske Lande. Dithoner omtaler Strabo Norden for den kaspiske Hav. Senere findes mange af disse Stammer (Gythones, Guttae, Giotae, Getae, Gutthones) deels ved det sorte Hav, deels ved Østersøen, ja endnu

i det 16de Aarhundrede havde en saadan Stamme vedligeholdt sig i Halvoen Krim, af hvilken Tartarernes Chan havde en Livvagt af 800 Mand, og hvis Sprog Busbeck, Keiser Ferdinands Gesandt i Constantinopel, fandt at være en Blanding af dansk og tydsk. Efter det anførte kan det ingenlunde forundre os, at vi fra 4de og 5te Aarhundrede finde Danske omtalte som boende hos Varnerne paa Sydkysten af Østersøen, Angler paa Halvoen, ved Elben, Ems og Rhinen, ligesom Friser fra Rhinen af til ind i Jylland.

Alle disse Folk vare nemlig paa den Tid endnu vandrende og udsendte fra Tid til anden krigeriske Tog. Det er saaledes ikke usandsynligt, at de første Tog til England udgik fra de ved Rhinmundingerne boende Sværme af saksiske og angelske Vifinger, og at først senere Hovedstyrken af deres Landsmænd paa den cimbriske Halvø blev indbudet til at følge derhen. Saaledes kan det maaskee forklares, at det første Tog allerede omtales som bestaaende af Angler og Saxer, medens Anføreren, Hengist, skal have været en Jyde. Ligesom Chauker og Friser, hvor de boede sammen med Saxer, absorberedes af dem og opgave deres Nationalitet, saaledes have de endnu høieligere nordiske Stammer, Jyder og Angler, i deres Forbindelse med Saxerne paa de belgiske Kyster endnu mindre kunnet modstaae denne Sammenblanding. Man kan heraf maaskee forklare Adam af Bremens Ord „at de Saxer som boe ved Rhinens Udløb kaldes Angler,“ og Bedas Udtryk at „Anglorum sive Saxonum gens“ 449 var kommen til England. De følgende store Udvandringer fra den cimbriske Halvø, som vedvarede i hele det 5te og 6te Aarhundrede, vare enten en Følge af den Lyst til Vandring og Vifingelivet, som besjælede alle nordgermanske Folk, eller, hvad der endnu synes rimeligere, de vare Virkninger af det Tryk, som de slaviske Stammers Fremtrængen mod Vesten og Norden

udøvede; thi paa den Tid vare Bønderne nok allerede komne til Nederelben og det østlige Holsten.

At Angler og Saxer her paa Halsøen den Gang skulde have staaet i nogen nærmere Bønskabs- eller Slægtskabsforbindelse og, som Nogle mene, have udgjort et Folk af „Angelsaxer“, derfor høves neppe noget Beviis eller endog kun nogen Sandsynlighed. Alt taler derimod for, at de her, som senere i England, før det meste levede i fjendtligt Forhold til hinanden. De lode som mange andre germanske Stammer, store, uopdyrkede Strækninger imellem sig (Moserne ved Eideren og Trenen og den danske Skov, Jarnved, Myrkvidr). Bagved disse Ørkener havde Anglerne forskandset sig ved Jordvolde og Grave imod Saxer og Friser. Til disse Diger af angelsk Oprindelse kan man uden Tvivl regne Oldvolden eller Østrevolden, der beskyttede Svansø, Kograven, søndenfor Dannevirke, og maaskee Olgerdige i Lønder Amt, som alle endnu ere kjendelige, og i Nærheden af hvilke en stor Masse af den seneste Periodes Gravhøie findes. Mod Norden eller imod Jyderne findes intet Spor til saadanne Bærker. Antager man Anglivarierne ved Emsfloden for en angelsk Colonie, saa vil man deri finde en Lighed med de cimbriske Angler, at ogsaa disse ved Volde beskyttede sig imod deres Fjender.

At Anglerne have staaet i nærmeste Bønskabs- og Slægtskabsforhold til de gamle Jyder, sees ikke allene af deres indbyrdes Forhold i England, hvorom senere skal tales, men det fremlyser ogsaa af mangfoldige nordiske Sagn og Myther. Saaledes hedder det, at Dan og Angul vare Brødre og Søner af een Fader. Det angelsaxiske Heltedigt Beowulfs Drapa, behandler Sagn (som det synes fra 4de—6te Aarhundrede), hvori en sønderjydske eller angelske Konge faaer Hielp fra Helten Beowulf, der sendtes af Joternes Konge Hygelac. Da

nu Gregor af Tours fortæller om en dansk Konge Chogilaig, som 512 plyndrede de nederlandske Kyster ved Utrecht, hvor han faldt, og da Friserne ligeledes optræde i dette Digt, saa kan man vel antage, at historiske Tildragelser ligge til Grund, og at Scenen er den sydlige Deel af Jylland, eller Slesvig.

Der findes ligeledes flere Antydninger, at allerede i 5te og 6te Aarhundrede, (da Anglerne dog tilvisse endnu beboede Slesvig, idet deres største Tog til England under Erida først afgik 560), danske Konger forsvarede Eidergrændsen mod Saxerne. Saaledes omtales f. Ex. at Hrolf Krage kaldtes af en svensk Konge til Hjælp imod hans Fjender i Nordlandene, men kunde ikke komme, fordi han gjorde et Tog imod Saxerne, og en stor Deel af de Oldsagn, som Saxo og angelsaxiske Forfattere omtale, bevidne Naboskabet imellem Danske og Friser fra de ældste Tider af. Da nu Friserne den Gang vel neppe have strakt sig længere op mod Norden, end til Ribe, (uagtet Duken i Kiel. Bl. B. 5. paa- staaer det Modsatte, idet han vil bevise, at Oldtidens Cimbrer have været Friser), saa følger deraf, at dette Naboskab har fundet Sted i Slesvig, den sydligste danske Provinds. Vi finde der ikke alene det omtalte Olgerdige, men mange Sagn fra de første christelige Aarhundreder om Frisernes Underkastelse af danske Konger. I dette Forhold træffe vi Nordfrisland allerede i de ældste virkelig historiske Tider. Beowulfs Drapa omtaler, foruden den sønderjydske Konge Hrodgar af Sfioldungeslægten, en anden dansk Konge ved Navn „Ungentho“, som maaskee er den samme, der besøgte af Missionæren Willibrad (690), da han kom fra Kong Radbod i Nordfrisland. Duken antager, at disse danske Kongers Residents (det angelsaxiske Heord) har været Hjortkier, i Nærheden af Urnehoved i Abenraa Amt; den Omstændighed, at det 5te Aarhundrede bragte de fleste

saxiske, frisiske og jydskt Stæder til England, medens den store angelske Udvandringsperiode først falder i det 6te Aarhundrede, synes at hentyde til, at Anglernes Land, paa den Tid ikke strakte sig til Vesterhavet, og at de først senere enten undertvang Fastlandsfriserne, eller fandt Veien til Havet, langs med Floder og Aaer.

I 8de — 9de Aarhundrede synes en Deel af Nordfrisland at have ført Navn af Syllændi eller Sinlændi, hvilket Mogle have udledt af Sylt, som den Gang var større og landsfast, eller af „Sliiland“, hvad dog er mindre rimeligt.

3.

Uagtet de første christelige Aarhundreder kun give os faa og upaalidelige Oplysninger om de cimbriske Anglers Nationalitet, paa Grund af det dybe Mørke der hviler over denne Periode, saa vil dog saameget sees af det Foregaaende, at de have staaet i langt nærmere Forbindelse med Syder, end med noget andet Folk, og at de allerede meget tidlig kaldes Danske.

I den Deel af Slesvig, som grændser til dens gamle Hovedstad Hæthum eller Hætheby, og endnu har beholdt Navnet Angeln, har man blandt Oldsagerne hidtil ikke fundet mindste Spor til, at her skulde have boet en fra de øvrige Danske forskjellig Nation. De saa Runestene, man har fundet der og omkring Slesvig, have udelukkende oldnordisk eller islandsk Indskrift og den Samling af angelske Oldsager, som afdøde Justitsraad Jaspersen i Gelsing tilveiebragte, og som nu er opstillet i Flensborgs Latinskole, har saavel fra Steenalderen, som fra Bronce- og Jernalderen, kun de samme Vaaben, Redskaber og Zirater, som findes overalt i Danmark.

Det sikreste Beviis for de gamle cimbriske Anglers

Danskhed kan man vel søge i Stednavnene, der i hele Slesvig indtil Eidersted og Bugten ved Ekernsforde ere danske, og have været danske fra de allerældste historiske Tider. Man har næsten intet historisk Exempel paa, at en indtrængende, erobrende Stamme forandrer de gamle Stednavne, uden lidt efter lidt, i Løbet af Aarhundreder. I Angeln, Svansen o. s. v. maatte altsaa Stednavnene i 7de til 9de Aarhundrede og senere, endnu have været saksiske eller tydske, dersom de gamle Angler havde været et tydsk Folk. Men disse Navne ere danske fra 9de til 19de Aarhundrede. De ere endnu for det meste danske i Svansen, uagtet dette Landskab allerede i henved 300 Aar er fortydsket (2). At man ogsaa i hine gamle Dage betragtede Saxoner saavel som Bunder, som Fremmede, fremgaaer af flere Bynavne i Svansen (paa Grændsen), hvor flere saadanne Fremmede nedsatte sig, f. Ex. Sarthorp, Windeby, Windemark o. s. v. Det eneste der kunde indvendes herimod, var den gamle Bildfarelse, som Beda, og efter ham den angelsaksiske Krønike, har udbredt, at nemlig Anglerne 449 skulde være udvandrede til sidste Mand, og at Landet derefter indtil 8de Aarhundrede stod øde. Paa denne Bildfarelse har man senere bygget en Deel flere. Da Landet fandtes bebygget, og stærkt bebygget i Carl den Stores Dage, saaledes at den daværende sønderjydske Konge Godfred kunde underkue Bunder og Friser, erobre den store Handelsstad Rerick i Meklenborg og true med at ville hjemsege Frankerkongen i hans Hovedstad Achen, saa drog man den Slutning, at Tyderne vare trængte ind i det af Anglerne forladte Land. Hvorfor trængte Saxoner og Bunder, der paa hiiu Tid dog vare i mægtig Fremrykning, ikke ind i det mennesketomme Anglerland? Hvorledes kunde endnu henimod det 6te Aarhundrede det største Anglertog under Grita udgaae fra Angeln? Hvorfra kom den stærke Samsfærjel

imellem England og Slesvig (3), hvoraf man allerede i de ældste Tider traf, og endnu træffer saa mange Spor paa Trensens og Eliens Bredder? Hvorledes kan man troe, at en saa storartet Indvandring fra Norden kunde gaae for sig uden voldsomme Kampe med Saker og Bunder, om ogsaa Anglerne vare borte, og at disse Kampe ikke skulde have efterladt sig mindste Spor i Historien? Har man ikke Efterretninger fra den Tid om langt mindre Tildragelser? Nævnes ikke Angler som Deeltagere og som den danske Konges, Harald Hildetands Stridsmænd, i Bråvalla-Slaget, hvilket dog først fandt Sted 720 eller 730 (4). Den største historiske Urimelighed er imidlertid den, at de samme Forfattere, der forplante den gamle Vildfarelse om Anglernes fuldstændige Udvandring og Jydernes Besættelse af Anglerlandet, pleie at lære, at ikke alene Angler, men ogsaa Jyder vare tydske Folkeslag. Nu finde vi Slesvig, indtil Ekernfördebugten allerede i Begyndelsen af den historiske Tid saa dansk i Bund og Grund, at hver en Na, Eng, Ager, Skov eller Høi fører et dansk Navn. Altsaa maae, fra 6te—7de Aarhundrede, da Anglerne sendte deres største Colonier til England, og indtil det 9de Aarhundrede, da Landet blev mere bekendt ved Frankernes Toge til Nordalbingien, ikke allene de tydske Angler, men ogsaa deres Efterfølgere, de tydske Jyder, saa aldeles vare blevne ødelagte af en derpaa følgende Indtrængen af Danske, at ikke engang det tydske Navn paa et eneste Sted levedes!

Ligesom man i Geologien har to Maader at forklare de store Forandringer, der kjendeligen ere foregaaede med Jordens Overflade, nemlig enten ved voldsomme Revolutioner i kort Tid, eller ved den langsomme Virkning af almindelige Kræfter i uhyre lange Perioder, saaledes forklarer man ogsaa i Historien de Forandringer, der i den mørke Fortid ere foregaaede med Nationerne, enten ved pludselige Omvæltninger,

eller ved langsomme Overgange fra den ene Tilstand til den anden. Den første Methode er den mest yndede hos Historikerne. Hvor der, fra en tidligere til en senere Periode hos et Folk findes betydelige Afvigelser i Sprog og Sæder, der er man altid tilbøielig, til at søge Grunden i nationale Omvæltninger, Erobring, Indvandring af Fremmede o. s. v., uagtet det er bekiendt nok, at Sprog og Sæder i længere Tidrum kunne forandre sig i høi Grad, uden fremmede Elementers Indvirkning, eller dog kun ved den rolige Indflydelse, som Nabofolkene udøve. Det forekommer mig, at man har været altfor tilbøielig til at benytte den omtalte revolutionære Forklaringsmaade, med Hensyn til de Forandringer i Nordboernes sproglige og politiske Forhold i den mørke Fortid, om hvilken vi savne bestemte historiske Efterretninger. Med nogenlunde Sikkerhed vide vi kun, at to forskjellige Stammer, Finner og Nordgermaner, have beboet de nordiske Lande, Sverrig, Norge og Danmark. Men af de Forandringer, som Oldtidens Vaaben og Redskaber, samt Sprogene have lidt, droge mange Historikere den Slutning, at en Mængde forskellige Nationer i Tidens Løb her maae have fulgt efter hinanden. Saaledes skal den ældste finske Stamme, Lapperne, være blevene fortrængt af de yngre Finner, Dwænerne, maafee Sagaernes Jotner. Disse Steenalderens Folk fordreves af nye, fra Sydvest indtrængende feltiske Nationer, som brugte Bronze=Vaaben og brændte deres Vig. Derpaa indtrængte de nordgermanske Folk fra Osten, over Finland og Østersøen, og ikke saa danske Historikere, endog af de nyere, antage med de tydske Lærde, at de ældste af disse germaniske Beboere her i Norden have været virkelige Tydskere, og at saavel Angler og Friser, som Joter og Gother, vare Grene af den store tydske Nation. Andre have nyligen villet, at der imellem den tydske og nordiske Stamme

fulde staae et eget gothisk Led, hvortil de ældste Dauske og Sydviske, Jyder, Angler og Friser, maatte henføres. Disse skandinaviske Gøther, fulde da have været det herskende Folk indtil det 7de og 8de Aarhundrede, da de, efter det store Bråvallaflag, fortrængtes af og blandedes med de nyere, eller egentlige Skandinaver, som indtil da havde levet i Rusland og Landene omkring den fjerde Bugt (5). Samtlige Folk der henhørte til de omtalte gamle nordiske Gøther (Angler, Varner, Jyder, Daner, Gaurer i Sverige o. s. v.) fulde have haft Centralpunktet for deres Cultus og politiske Forbund i Sjælland. Allerede Tacitus omtaler nemlig syv Nationer (hvoriblandt Anglerne), som forsamlede sig til visse Tider paa en Ø i Havet, til Nerthus (Njord's?) eller Herthafjensens blodige Mysterier, og den merseborgske Biskop Ditmar (født 976) fortæller i sin Kronike, „at mange Folk omkring Østersøen hvert 9de Aar kom sammen paa Den „Selon“ (Sjælland) paa et Sted som kaldes „Lederun“ (Lethra eller Leire) for at offere Mennesker, Heste, Hunde og andre Dyr, 99 i Tallet, til en usynlig Gudinde, der fjortes omkring i en bedækket Vogn; først Henricus Aucops udvirkede at Menneskeoffere bleve afskaffede.“ Disse overensstemmende Beretninger af Tacitus og Ditmar tillade dog neppe at betvivle Anglernes nordiske Nationalitet, allerede ved vor Tidsregnings Begyndelse, thi kun de nærsbeslægtede Folk havde fælles Offerfester.

Nordgermanerne havde ikke, som Kelterne, en egen Præsteklasse, men deres Hovdinge og Fyrster forestode Offertienesten, hvorpaa deres Magt og Indflydelse over Folket for en stor Deel beroede. Deraf fulgte ogsaa, at den Fyrste som ledede Centralofferhoitidelighederne for alle forbundne nordiske Folk, nød den største Anseelse og betragtedes som en Overkonge i Norden. En Deel af den forrige Glands og Vigtighed havde

Leirefongerne nok tabt, allerede i 8de Aarh., fordi denne Cultus var kommen i Forfald længe førend Christendommen blev indført. Nationerne unddroge sig det sjællandske Suprematie og bleve borte fra Leire. I samme Grad tiltog Smaaslysternes Magt og de enkelte Fyllers Uafhængighed. Disse og en Deel andre Forandringer kunne være foregaaede, uden fremmed Indvandring, eller udenfra virkende voldsomme Kræfter. Ligesaa er det meget naturligt, at det nordgermanske Sprog, om det ogsaa ved Indvandringstiden var fælles, og havde mere skarpt udprægede Former, hvorved det mere lignede de sydgermanske Oldsprog, dog i Løbet af 1 til 2000 Aar maatte undergaae de største Forandringer, om ogsaa ingen voldsom Indtrængen af fremmede Stammer havde fundet Sted. Her maa det erindres, at Nordboerne levede meget adspredt, paa Der og Halvøer, uden hyppig indbyrdes Forbindelse; at et Skriftsprog ikke var almindelig bekiendt og i Brug, men kun som et Mysterium i enkelte fornemme Mænds Hænder (6), og at Runerne ikke altid ristedes efter almindelig vedtagne Regler, men undertiden, som det synes, efter Aftale og privat Overenskomst; at det levende Sprog blev paavirket af mange forskjellige Nabonationer, især ved de nordiske Vifingers lange Ophold i fremmede Lande og ved de derfra hjembragte Trælle; endelig at den boielige nordiske Nationalcharakter bidrog til, at alle Nordgermaner med største Lethed forandrede deres Tungemaal og mere eller mindre accommoderede sig efter Naboer og fremmede Gjester. Overveier man Alt dette, saa maa man mere forundre sig over, at Sproget ikke har lidt større Forandringer end virkelig er Tilfældet. Chaucernes og Frijernes Sprog er aldeles forsvundet fra Fastlandet, det sidste endog i en Tid, da ingen Indvandring eller national Omvæltning fandt Sted (fra 12te til 16de Aarhundrede). Ja, paa de affondrede, lidet besøgte nordfriisje

Der, har Sproget i samme Tid afkastet alle gamle Former, hvorved det er bleven en forvirret dansk-tydsk Dialect, der har for sig mere svinder hen. Alle gamle Sprog ere som Penge, der nylig have forladt Mynten. De glindse af den smukke Composition og Politur; Præget (Bøiningerne) er reent og skarpt. Men jo længere de bruges og guides imod andre haarde Gjenstande (fremmede Sprog), desto mere afflides de sine Characterer og Træk, de blive saa glatte som en gammel engelsk Skilling, og som det engelske, samt de nordiske Sprog nu ere.

Man har anført den Omstændighed, at Sproget i Indskrifter paa nogle Oldsager, s. Ex. de ved Lønder fundne Guldhorn, har Lighed med det gamle Gothiske eller Mosogothiske, som Beviis for, at de gamle Indbyggere ikke vare Danske, men Goter, (som nogle henregne til Sydgermaner, eller Tydskere). Men, forudsat ellers, at disse Horn vare et indenlandsk Fabrikat, saa tale de kun for den Mening, at i en fjern Oldtidsperiode det Gothiske og Oldnordiske var Dialecter, som have staaet hinanden nær. Man har fremdeles sagt, de tydske Sprog sætte Artiklen foran Substantivet og have ingen særegne Bøininger for Verbets Passiv i Præsens og Imperfekt, som de nordiske. Da nu i Slesvig og en Deel af det vestlige Jylland Artiklen æ sættes foran Substantivet, og Verbets passive Form ikke ofte høres henimod den sydlige Sproggrændse, saa bevises derved, at Sproget her i Oldtiden har været tydsk, men er blevet fordansket ved de fra Osten indtrængende Danske. Denne Slutning er uden Tvivl meget overilet. Vare de saakaldte Østdanske (fra Verne og det østlige Jylland) indtrængte i Slesvig, saa havde de jo sikkerlig indført deres Maade at tilføie Artiklen. Derhos har dennes Brug udviklet sig i selve Norden, og det er ikke ualmindeligt, at en eller anden Dialect i

enkelt Retninger staaer tilbage for den almindelige Sprogudvikling. Artikelen er ogsaa overalt den meest foranderlige Deel i Sprogbygningen. Man kunde maaskee ogsaa antage, at Slesvigere og Vestjyder ved deres gamle og hyppige Samkvem med Friser, Saxer og Angelsaxer i England, have antaget den anførte Eiendommelighed, ligesom de have optaget mange tydske, medens de ogsaa have bevaret mange oldnordiske Ord.

4.

At antage nye Kræfter, hvor de gamle, bejendte ere tilstrækkelige til at forklare et Phænomen, er en mislig Sag i enhver Videnskab, selvgelig ogsaa i Historien. Derfor bør, som jeg troer, nye Nationer og nationale Omvæltninger ikke formodes, hvor Tingenes sædvanlige Løb rimeligviis kan ansees som tilstrækkelig til at frembringe de omhandlede historiske Forandringer. Bronceredsfabererne iblandt vore Oldsager, endskjøndt lignende findes hos Kelterne, kunne dog neppe berettige os til at antage en tidligere keltisk Befolkning i Norden, da de yngre Finner eller de ældste Nordgermaner kunne have selv fabrikeret dem, og de formodede Kelter, saavidt vides, ikke have efterladt sig noget andet Spor. Ligesaa liden Grund er der til, at antage en Succession af Gotter, ældre Skandinaver og yngre Skandinaver (i 7de, 8de Aarhundrede indrykkede fra Rusland) for at forklare de politiske og sproglige Forandringer, der bemærkes i forskjellige Tidsrum og Egne. Ved Bedømmelsen af store Phænomener er det derfor vildledende, altfor meget at holde sig til blotte generelle Betegnelser, som germanisk, gothisk eller dansk, nordisk, skandinavisk o. s. v. Der gives i Naturen, især hos de større Collectivvæsener, f. Ex. Nationer, altfor mange Overgange og Mellemled, der med Lethed kunne henføres til flere Klasser.

De Gamles Teutoner betragtes af Nogle som keltiske, af Andre som germaniske Folk. Ligesaa er det med Cimbrerne. De, som med Tacitus holde dem for Germaner, tillægge dem snart en nordgermanisk, snart en sydgermanisk Nationalitet. Gotterne betragtes af Nogle f. Ex. Rask, som Hovedfolket, hvoraf Syds- og Nordgermaner ere Underafdelinger; af Andre regnes de til den tydske, og atter af Andre, til den nordiske Stamme. Om Friser, Angler og Oldhyder læse vi her, at de ere ægte Tydskere, og der, at de ere Gotter eller Skandinaver. Danisk er en Benævnelse, der allerede af Procop fra Palæstina, som levede i Constantinopel (560) brugtes som Fælledsnavn for flere mindre Folk (7), hvoraf man kan slutte, at det dengang allerede i Aarhundreder havde været i Brug. Han taler om „*Λαῶν τὰ Ἰβνὰ*“ (de danske Nationer). Tacitus omtaler, at de nordligste Svever levede under Konger i velordnede Riger (Danaveldi, Sveaveldi). Det kan derfor ingensinde forundre os, naar vore egne Oldsagn fortælle om lange Kongerækker og stor Magt over mange Folk omkring Østersøen, ja over Dele af de brittiske Øer, medens Grækere, Romere og fremmede Skribenter fra den tidligere Middelalder omtale Angler, Juter, Gotter, Nordfriser o. s. v. som selvstændige Folk. Statsideen var den Gang ikke saa udviklet til en fast Selskabsorden som nu. De enkelte Fylker vare mere selvstændige og deres Hovedsmænd bekæmpede hverandre ofte, naagtet de paa den anden Side erkjendte Confederationen og en fælles Overherre (f. Ex. Leirekongerne i Sjælland, Bretvalda i England) især mod udvortes Fjender.

Naar man derfor i de ældste Munkeskrifterretninger om den store Indvandring kun læser om Angler og Jyder, men ikke om Danse, som vare komne til England, saa bevises derved aldeles Intet om disse Stammers Nationalitet. Thi deels have hine Munke nok ikke kiendt stort til Halvøens politiske For-

fatning og den danske Conføderation, deels nævnedes Stammerne sig kun ved deres særegne Jylkenavne. Det samme vilde endnu være Tilfældet i vore Dage, isald lignende Sværme af Jyder og Nordflesvigere droge over til England.

Ligesom i vor Tid den nordlige Halsdeel af Slesvig og det vestlige Jylland taler et Sprog, der vel er dansk, men dog betydelig afvigende fra det, som tales i den østlige Deel af Riget, saaledes var det uden Tvivl ogsaa Tilfældet med Angler og Jyder i 5te og 6te Aarhundrede. Men kun Ukyndighed eller vrang Billie kan kalde denne Dialekt tydsk i begge Perioder. Det var og er en Grændse- og Overgangsdiialekt, dansk i Hovedsagen, men betydelig modificeret og paavirket af de tydske og frisiske Nabdialekter. Hovedbeviserne for Anglernes Danskhed blive 1) denne Stammes Forhold til de andre danske Stammer mod Nord før og efter Udvandringen, 2) Anglerlandets fuldkomne Danskhed, da det fort efter Udvandringen blev noiere bekjendt, 3) den Omstændighed, at en stor dansk Indvandring og Besættelse af Slesvig, som efter det Foranførte kun i sidste Halvdeel af 8de Aarhundrede kunde have fundet Sted, staaer i Strid med alle historiske Efterretninger, og af indre saavel som af ydre Grunde er aldeles usandsynlig. Thi til en saadan Indtrængen og Tilintetgjørelse af den angelske Nationalitet, kan det ikke regnes, at flere danske Overkonger til forskjellige Tider stræbte efter Genoprettelsen af deres gamle Overherredømme.

Det direkte Beviis for Anglernes Nationalitet vilde bestaae i Tilveiebringelsen af Skriftprover fra hiin fjerne Tid. Men saadanne findes neppe her paa Halvoen, og de som ere fundne i Nordengland, ere med Hensyn til deres Alder ikke hævede over enhver Tvivl. Til disse henhører iblandt andre, det bekiendte Monument fra Ruthorwel paa Grændsen af Skotland, der formenes at stamme fra Midten af 7de Aarhundrede

og om hvilket Prof. Finn Magnussen (Nordiske Annaler 1836—37) har leveret en Beskrivelse. Dettets Indskrift skal være et Slags Gavebrev, hvori Dffa (Ubbe), en Velling af den 549 til disse Egne udvandrede Anglerhøvding Ida, Coppas Søn (Id. Jepsen) overdrager denne Landstrækning til sin Svigersøn, en Prindses Erik eller Erik fra Kent. Efter den Analyse, som Finn Magnussen giver af disse Runer, staar Sproget det Islandiske meget nær, og han mener, at vi her have Levninger af den Angler-Dialekt som den Gang taltes i hin Egn, men som allerede er temmelig blandet med fremmede, især pictiske Elementer. Andre Lærde have imidlertid tillagt disse Characterer en ganske anden Betydning og Monumentet en meget yngre Alder. „Den formodede nordiske Indskrift, siger Worsaae, (Danskes Minder i England S. 70) indbefatter kun nogle Vers af et gammelt gudeligt angelsaxisk Digt.“ Det i England senere fremkomne Blandingsfolk og Blandingsprog (Angelsaxerne og Angelsaxisk) udgjorde aldrig nogen fast national Enhed, men var mere et Konstrukt af de vestsaxiske Erobreres fortsatte Politik og de nordiske Stammers Besielighed. De sydlige angelske og sydske Lande kom allerede tidlig i et Afhængighedsforhold til de herskende Saxer, og efter at (828) Egbert havde efterhaanden undertvunget alle angelske Riger og forandret Staternes Forbund til en Forbundsstat, foretog han og hans Efterfølgere voldsomme Folkeblandinger, saaledes at Anglerne i Masse førtes mod Syden ind iblandt Saxerne, og disse omvendt bosatte sig i Norden i Anglerlandet. Bistnok har den saaledes opstaaede Sprogblending en overveiende saxisk Character og nærmer sig mest til det gamle Plattyske og Frisiske. Dette forklares imidlertid let, uagtet man veed, at det angelske Element var det numerisk overveiende. Erobrernes Sprog vedblev nemlig at være de fornemme Glasfers og Herreres, Hoffernes og Lovenes

Sprog, medens paa den anden Side Anglerne deri lignede alle Nordboer og nordgermanske Folk, at de med Letthed accomoderede og underordnede sig. Det stolte og fordringsfulde saxiske Element henleiede sig, uagtet det var i stor Minoritet, som det høiere og herskende, over de nordiske Elementer, saavel i England som her paa Halvøen, kun med den Forskjel, at den Underkastelses- og Blandingsproces, der i Slesvig varede 6 til 800 Aar, førend man kunde tale om et „slesvig-holsteenskt Folk“, i en tidligere, mere raa og voldsom Periode, i England var tilendebragt i 2 til 300 Aar. I 9de Aarhundrede var der saaledes, i de mellemste og sydsørlige Egne, allerede et virkeligt „angelsaxisk“ Folk og Sprog, og selv de nye danske Storer, som derpaa droge over for at befrie deres gamle nordiske Landsmænd fra Saxernes Undertrykkelse, agtede snart Nationaliteten saa lidet, at deres Konger helst levede i de sydlige saxiske Egne, omgave sig med de saxiske Store og lode Lovene, som forhen, udgaae paa angelsaxisk. De Danstes hyppige og langvarige Ophold i England, havde ikke den Virkning, at Anglernes Dialekter i Norden af Landet, der endnu vare temmelig ublandede, erholdt en ny Støtte og Opfriskning af det Danske; men omvendt, de seierrige Danske bleve halvfortydskede i England, saa at Raft med Joie udeleder de nyere danske Dialekters Afvigelse fra Islandsken eller det oldnordiske fra hiin saxiske Paavirkning i England. Der er saaledes Grund til at antage, at den danske Nationalitet vilde være gaaet til Grunde, dersom den danske Occupation af England havde vedvaret nogle Aarhundreder længere. Thi det danske Sprog havde den Gang ingen Literatur og fandt ligesaa lidet en Støtte hos de Store og Mægtige; tværtimod vare disse, hjemme og i fremmede Lande, som i Normandiet, i England o. s. v. de første, der skiftede Sprog og Sæder. Have de Danske, ved deres nationale Ligegyldig-

hed overalt snart tabt deres Erobringer, saa have de derved paa den anden Side frelst deres Nationalitet i Hjemmet, der, under de omtalte Forhold, maatte gaae til Grunde, isald Erobringerne havde bevirket en varig Udvidelse af Riget.

Af det Foregaaende vil det sees, at de samme Marsfager frembragte de samme Virkninger i England og paa vor Halv, især den Virkning, at det saksiske Element, om det endog var i betydelig Minoritet, dog ved Snildhed, Seighed og Hersekelyst, overvandt og absorberede de nordiske Elementer. Angelsaksisk er uden Tvivl et Blandingsprog, hvori det Saksiske har stor Overvægt. Det er de plattyske og nederlandske Dialekters Oldsprog. Men allerede Benævnelserne „Angelsaxer og angelsaksisk“ beviser, at her vare to forskjellige Nationer og Sprog. Naar Rast (angelsaksisk Sproglære, Fortale), der vel lader Anglernes Nationalitet ubestemt, dog finder det rimeligt, at de have været en tydsk Stamme, fordi de saa let sammen-smeltede med de tydske Saxer, saa har man i det Ovenanførte andre tilstrækkelige Grunde for dette Phænomen. Man vilde af samme Grund kunne bestride Sleövigerne's Danskhed, da de for en stor Deel have undergaaet en aldeles lignende Forvandling.

5.

Nogle af de Grunde, der tale for de gamle Anglernes danske Nationalitet her paa Halvoen, ere anførte i det Foregaaende, og det vil være let at udfinde flere.

Det staaer nu tilbage at oplyse, at de ogsaa i England have viist sig som en nordisk og ikke som en tydsk eller saksisk Stamme. Det er tilførn omtalt, at de første „Invaders“ under den jydsk Høvding Hengist, rimeligviis ikke kom her fra

Halvøen, men fra de sydligere belgiske eller tydske Kyster, hvor en blandet Hob af saksiske, jydsk og angelske Vikinger havde sat sig fast. Hertugdømmet Engern og senere Hannover og Lyneborg føre en hvid Hingst i deres Vaaben, ligesom Kent, hvor Hengist først bosatte sig. Nogle have derfor meent, at de første Landuansmænd førte en Hest i deres Banner, og at dette har givet Anledning til Mythen om Hengist og Horsa (Hingst og Hoppe). Den store Masse af disse Vikingers Landsmænd boede imidlertid paa den cimbriske Halvø, og de samtidige Forfattere berette, at de bleve kaldte til Hjælp af Hengist og hans Folk. Fra Midten af det 5te og indtil Slutningen af 6te Aarhundrede, ja rimeligviis endnu senere, vedvarede nu en bestandig Udvandring. De ankommende Saxers og Hovdingers Tal, siger Henrik af Huntingdon, vare saa talrige, at man kun kan nævne nogle enkelte af dem. Her stode vi da strax paa den mærkelige Omstændighed, at Saxer og Angler aldrig udvandrede her fra Halvøen i Fællesskab, eller bosatte sig i de samme Egne af England, men at Saxerne udvandrede først og gik til Sydengland, medens Anglerne først næsten et Aarhundrede senere og da gik til Nordengland. Allerede gamle Forfattere omtale derfor en saksisk og en angelsk Udvandringsperiode. Forholdet var omtrent som Englændernes og de Franskes Udvandring til Nordamerika, eller Spaniernes og Portugisernes til Sydamerika. Denne adskilte Udvandring og Bosættelse taler uden Tvivl stærkt for, at Saxer og Angler her paa Halvøen hverken beboede samme Egn, eller udgjorde et forenet angelsaksisk Folk, eller endog kun to nærbeslægtede Stammer.

Allerede 455 grundede Hengist den lille Stat Kent, hvis Indbyggere, ligesom de paa Den Wight, efter Beda og Chron. sax. vare Jyder. Derpaa fulgte en Deel store saksiske Tog, f. Ex. Aar 477 under Ella til Sussex, 495 til Westsex

under Gerdic; 501 under Port til Portsmouth; 514 under Gerdics Brodersønner Stuff og Withgar paa Sydkysten, hvor de forenede dem med Gerdic og senere erobrede Den Wight (fra Jyderne?) Aar 527 landede Eskwin eller Erwin med sine Eskarer paa Themsens nordlige Bredder, hvor han grundede Staten Essex. Nu først begynder den angelske-Udvandring, hvis første Tog blev ledet af Dffa (Abbe) til Dstangelu. Hans Folk kaldte sig Uffinger som ogsaa Vifinger, hvilket de angelske Chronister oversatte med „Fikani“. De første angelske Tog henføres til Aaret 527. Derefter fulgte utallige Eskarer af disse Folk, siger Henr. Huntingdon, hvoraf hver tog sit Stykke Land i Dstangel og Mellemriget (Mercia). Af disse Erobringer opstode 571 Dstangel, med Provindserne Norfolk og Suffolk (det nordlige og sydlige Folk), samt 584 Merkna-ric (Markerne) det største Rige i Heptarchiet.

Ida, Goppas Søn (Jepsen), drog 547 med 40 Langskibe fra Angel, videre mod Nordengland og indtog Northumberland (Landet Norden for Humberfloden, ikke den nærværende Provinds Northumberland). Provindserne beholdt deres britiske Navne Deiryn (Deira) og Bryneig (Bernicia). Det største Angler-Tog drog 584 under Erida langt mod Vest, erobrede Landet indtil Wales og indtog Derne Man og Anglesey (Anglernes De). Det bemærkes allerede af Rennius, at Jyder under Deta og Gloufa, Sønner af Hengist og Horsfa, toge Land i Nærheden af Picterne, hvor siden ogsaa Ida drog hen og bosatte sig, (iblandt Jyderne). Procop fortæller om en angelsk Kongedatter i Brittia, som var forlovet med Varinernes Konge Radiger, og som udsendte en Krigshær over Søen imod ham, da han truede med at blive hende utro. Dette henføres til Aarene 530—40, og i Forening med den gamle *Lex Anglorum et Varinorum*, hentyder det til en nyere Forbindelse imellem begge Stammer. Hvor disse faa ofte om-

talte Varini, hvoraf en Deel ligeledes udvandrede til England, den Gang boede, er ikke bekjendt. Urimeligt er det ikke, at Districtet paa Slesvigs Østkyst, som senere kaldtes Warnæs (Warnis) hvortil der knytte sig mange Oldsagn, har en Tidlang været Varinernes Hjem. De omtales hos gamle Forfattere bestandig i Forening med Angler og Danske og som deres Naboer; de have derfor uden Tvivl været et af Halvøens mange danske Fylker, hvis Navn, ligesom Sydernes i England, snart gik i Forglemmelse.

Sovrigt er det bekjendt, at de gamle Angler i England, ligesom deres Beslægtede i det nuværende Angel, vare af en tilbageholden, indesluttet Character og ikke let indgik nærmere Forbindelser, især ægtefabelige, med Fremmede. Man kan derfor antage, at de Folk, med hvilke de indgik saadanne Forbindelser, vare nærbeslægtede. Saadanne Folk vare, efter Historiens Vidnesbyrd, især Variner, Danske og Norske. Anglernes fyrstelige Slægter og „Ethelinge“ indgik sjelden ægtefabelige Forbindelser med andre, end med den jydsk Fyrstestamme i Kent, og deres Forbindelser med danske og norske Kongefamilier er noksom bekjendt. De ærgste Fyrster førte alle deres Stamtræ op til Odin og betragtede sig som Grene af Skjoldungestammen. Naar den lige Linie uddøde som Folge af de bestandige Krige med Saxerne, betragtede man de nordiske Sidelinier som de nærmest berettigede.

I deres Krige imod de, i første Aarhundrede efter Indvandringen endnu overmægtige Britter og Pieter, gjorde Angler og Saxer vel ofte fælles Sag og valgte en everste Krigsherre (Bretvalda) afværende af den ene eller anden Stamme; men naar Faren ikke truede, var denne Værdighed kun en tom Form, og senere forenede Anglerne sig ofte med Pieter eller Britter mod Sxerne, og omvendt. I Almindelighed valgtes

den Fyrste til Bretvalda, hvis Land var meest udsat for Britternes Angreb. Christendommens Indførelse i det 7de Aarhundrede mildnede vel noget den skarpe Modsætning imellem de angelske og saksiske Riger, men hævede den ikke. Den nye Lære fandt Indgang derved, at Ethelbert fra Kent ægtede den frankiske Konges, Chariberts Datter, Bertha og 598 antog Christendommen. Hans Dronning havde ladet komme flere frankiske Præster, der betjente sig af Tolle for at prædike den nye Lære, altsaa ikke kunde gjøre sig forstaaelige for Jyderne i Kent. Især var Pave Gregor I. ivrig for Christendommens Udbredelse blandt Angler og Saxer, som ikke vilde modtage Troen af deres foragtede Fjender, Britterne. Denne Pave sendte 40 Munk, under Augustinus til Kong Ethelbert, af hvem de erholdt Tilladelse til at prædike og døbe i Kent. Samtlige angelske og saksiske Smaariger bleve bekjendte med Christendommen og antog den i en Tid af 80 til 90 Aar. Først blev Kent 598, og sidst Mercia under Wolpher 670 kristnet. Med Christendommen indtraadte disse Stater i nærmere Forbindelse og kom oftere i Berørelse med andre europæiske Riger. Indtil da, havde de vedligeholdt samme Love, Indretninger og Vedtægter, der vare brugelige i deres tidligere Hjem. Men som i Christendommen, saa var Kent ogsaa forud i Lovgivningen. Man har endnu en Samling af Kong Ethelberts Love fra Aaret 600. Rimeligviis er Samlingen foranstaltet længe efter den Tid, men den er mærkelig derved, at Skriftet er det første som er affattet i det angelsaksiske Sprog, hvilket hentyder til, at denne Sprogblanding opstod først i Syden og langsomt gik frem mod Norden. Uden Tvivl har denne Dialekt først uddannet sig i Wessex, hvor Jyder og Saxer boede sammen, dog de sidste i langt større Antal. Iøvrigt omtaler endnu Beda, der meest levede blandt sine angelske Landsmænd, *lingua Saxonum* og *lingua Anglorum* som særskilte Sprog.

Det er derfor en mærkelig men ligesaa almindelig Feiltagelse, naar de nyere, især tydske Historikere kun omtale „Angelsaxer“ i de første 2—3 Aarhundreder efter Indvandringen. Distriktsinddelingen i de angelske og saksiske Riger var grundet paa Krigsvæsenet. Hos Anglerne var Inddelingen som i Hjemmet, efter Hundreder.³⁾ Kent var inddeelt i 6 Læthes (Lothings). Ikke alene borgerlige Indretninger men en Deel Traditioner og Sagn finde vi i det brittiske Anglerland som i det gamle danske. Saaledes spiller f. Ex. Sagnet om de Danskes Kamp med Saxerne ved Eideren, hvor den gamle, blinde Kong Bermunds hidtil stumme og sindsvage Sen, Abbe, i Tvekamp overvinder den saksiske Konge Sigars Son, Gildbrand og gjør Saxerne statskyldige, en endnu større Rolle i det angelske Bestrige Mercien. Dette Rige havde i første Halvdeel af 8de Aarhundrede ført en langvarig, grusom Kamp med Bestsaxerne, som var heldig for Anglerne indtil Slaget ved Burford i Oxfordshire (752), hvor Saxerne seirede; og denne Kamp udmale derfor deres Chronister med meget pralende Farver. I denne Periode optræde tvende Konger af Mercia med Navn Dffa (Abbe); den ældres Fader er Bermund og dennes Fader Bifleg, ligesom hos Saxo. Abbe er blind indtil 7de og stum indtil 30te Aar, da han i Anledning af den truende Krig gjenvinder Mælet. Den anden Dffa kæmper med Held imod Saxerne (775) og opfører en Grændsevold mod Britternes hyppige Indfald fra Wales, der er bekjendt under Navn af Dffas Dige (sax. Dffas Dyke, britt. Claudh Dffa), hvorved Anglernes, tidligere omtalte Smag, for saadanne Grændsevolde atter viser sig.⁴⁾

³⁾ Quod Angli vocant *Hundredum*, comitatus nonnulli (Nottingham, Northampton) vocant „Wapentachium“ (Leg. Edwardi).

⁴⁾ Denne Vold, hvis Levninger endnu sees, har siden været Grændse imellem Britter og Engländerne. Lange besied en Lov, at den Britte, som led sig see indenfor Dffadiget, skulde miste den heire Haand.

6.

Vi ere nu komne til den mærkelige Centralisationsperiode, der i 9de og 10de Aarhundrede ligesom epidemisk gik over Europa. Folkvandringens og Decentralisationens Tid var forbi, de talrige germaniske Stammer, som havde deelt den romerske Arv, forlode ikke mere de erobrede Lande. Da opvaagnede hos flere Fyrster de gamle romerske Ideer om Oprettelsen af store Centralriger, og Frankernes Konge Carl var den første som realiserede dem. Det var uden tvivl ved hans Indflydelse, at den samme Idee blev udført i England af Westsaxeren Egbert, som i lang Tid havde opholdt sig ved det frankiske Hof, og ligesom var opdraget af Carl den Store. Efterat Exemplet var givet hos de beslagtede Stammer i England, varede det heller ikke længe, førend Gorm, Erik og Harald gjorde sig til Gueherrer i Danmark, Sverrig og Norge.

Nogle mene, at den umættelige Frankerkonge Carl en Tidlang selv havde den Plan at underlægge sig Heptarchiet og til den Ende paa alle Maader begunstigede Nigernes indbyrdes Kamp og Svækkelse. At han stod i noie Forbindelse med mange misfornlede Prindsler og Prætendenter fra disse Riger, er vist, ligesom han ogsaa underholdt en bestandig Brevverling med den derværende høie Geistlighed, som allerede den Gang for en stor Deel ledede Hoffernes Politik. Ogsaa ønskede Carl at træde i ægteffabelig Forbindelse med den westsaxiske Prindsesse Gadborg.

Senere er denne Plan formodentlig bleven opgivet, eller det første Arbejde overladt til Egbert, som fandt det saa meget lettere, da det Supremati de angelske Riger Northumberland og Mercien havde udøvet under deres krigeriske Fyrster, Döwy og Uffo, for længe siden var brudt, og disse Stater formedelst idelige indvortes Gjæringer og Prætendentfejder (som i det øvrige Norden) befandt sig i en aldeles opløst Tilstand.

Egberts første Regjeringshandling skal have været, i en Forsamling til Winchester, med Folkets Samtykke, at affkaffe det, Frankerne forhadte Navn „Saxland“, og derfor at indføre Navnet Anglia eller England, hvorved han tillige vilde vinde de angelske Stammer for det paatænkte nye Monarchie. Paa samme Tid blev ogsaa Navnet „Angelsaxer“ som Fællesbetegnelse for begge Folk brugelig, og det først hos Saxerne. Den første, hos hvem Fællesnavnet træffes, er iøvrigt Poul Warnefried. Navnet Anglia brugtes først 833 af den sidste merciske Konge, Wiglaf, der underkastede sig Egberts Overherredømme. Carl den Store understøttede Egberts første Kamp mod Britterne i Cornwales derved, at han sendte en Flaade ind i Canalen og saaledes hindrede, at Hjælpetropper kunde overføres fra Armorica. Cornwales maatte derfor underkaste sig og forenedes med Wessex. Derfra vendte Egbert sig til de angelske Riger, stedsse under Paaskud af at stride for en eller anden Prætendents legitime Ret, hvorved han tillige vandt disse Prætendents Partier i Landet. Saaledes erhvervede han Kent og Ostangel under det foregivende, at kæmpe for disse Landes Uafhængighed af Mercien, og fordrevne Prindsers Ret. Slaget ved Ellendune (823) bragte Mercien og dets Skyggekonge Wiglaf i hans Bold, og denne traadte, som villigt Medskab, i Stedet for den faldne Bernawulf. Lige saa ringe Modstand viste det af Partier sanderrevne Northumbrien, hvis svage Konge Canred endog gif Egbert imøde og tilbød Underkastelse.

Da Egbert var bleven Gueherre (827), herskede han, som sedt Saxer og Discipel af Carl den Store, med Streng-
hed. Men saa Nar efter Anglernes Underkuelse af Saxerne, 832, viste sig de første nordiske Flaader i Sydengland og angreb de sakske Kyster. (Nogle enkelte Vikinger havde allerede vilst sig 787). Egbert bestod flere Kampe med dem, deriblandt

nogle uheldige, hvoraf man kan slutte, at de Danskes Magt ikke var ubetydelig, og Tanken mere henledes paa en Racekrig, end paa Smaa-Kriger. Saxerne forstode det den Gang, som senere, at skildre deres Fjender med de sorteste Farver. De sarske Krenifekrivere, der alene berette om hiint Angreb, omtale de Danske derfor overalt kun som grusomme Krigere, og paaatae, at de vare hidkaldte af begge germaniske Stammers Arvefjender, Britterne i Wales.

Sagen forholder sig imidlertid ganske sikkert anderledes, og det var Angler, men ikke Britter, som hidkaldte de Danske. Det maa her erindres, at det Folks Historie bliver sort og forqvaklet, der skrives af dets Overvindere og Fjender. Heptarchiets Historie er derfor falsk og forqvaklet i hoi Grad, fordi det var de seirende Saxers Interesse i de folgende Aarhundreder, efter det angelsaksiske Monarkies Oprigtelse, kun at omtale et forenet Folk af Angelsaxer af fælles Oprindelse og Nationalitet. Den samme Feil gaaer igjennem alle folgende, især tyske historiske Skrifter. Endog en af de nyeste Forfattere (Lappenberg, Geschichte Englands) omtaler næsten kun „Angelsaxer“ lige fra den første Indvandring i Midten af 5te Aarhundrede, hvorvel han selv føler, at det er fejlagtigt, og (Side 102) beklager, at man hidtil saa lidet har lagt Mærke til „die Nationalverschiedenheit der hier wohnenden deutschen Stämme.“ Endnu idag, siger han, viser sig denne Nationalforsjellighed i de forskjellige Distrikter, ved afvigende Sæder, Vedtægter, Dialekter, Stednavne og legemlig Dannelse.“ Enhver der med Opmærksomhed læser Heptarchiets Historie saaledes som den er os meddeelt af Saxerne og efterskrevet af de folgende Aarhundreders Historiefkivere, vil føle, at der hersker en stor Forvirring og Uklarhed i alle Forhold, at Tildragelserne ere kunstig fordreiede, Beretningerne partiske, og at et falskt Lys er udbredt over det Hele; det er omtrent

som om man læste en af de bekendte tydske historiske Skildringer af „Schleswigholstein“. Det samme gjelder i endnu høiere Grad om den følgende danske Invasionsperiode. Man sees overalt, at Krønikeskriverne lægge an paa, at skjule de sande Forhold og sætte „de danske Rovers“ Tog i samme Klasse med Britternes roverske Indfald. Begivenhederne udtale imidlertid det sande Forhold tydeligt nok. De vise nemlig, at den mægtige Egbert, dennes Son Ethelwulf og hans Søner, hvoriblandt især Alfred udmærkede sig ved Regentdyder, vare svage og afmægtige imod de saakaldte danske Røvere, der i mindre end 50 Aar (830—880) havde indtaget og bosat sig i hele England, saa at Landets Konge, Alfred, som hans Biograph, Biskop Asser skriver, vandrede forladt omkring „cum paucis nobilibus et vasallis“ og skjulte sig i Skovene.

De Danske kunde strax blive og overvintre i Landet, især i Ostangel, Northumberland og Mercien, hvor de af Overkongen indsatte saxiske Regenter bleve fordrevne og danske eller angelske traadte i Stedet, medens der derimod af de saxiske Annalister høres idelige Klager over „Føræderi“ og „discordia civilis.“ Den fuldkomne Erobring af England kunde Alfred kun forhindre derved at han deels med rede Penge kjøbte en kortvarig Fred og de Danstes Tilbagezog til Nordengland, deels bevirkede at en af de danske Førere, Kongesønnen Gudrum, gif over til Christendommen og sluttede Fred, deels endelig derved, at han gav de angelske Lande, som Lehu af den engelske Krone, til danske Hovdinge. Danmark havde paa den Tid efter Suhm omtr. 800,000 frie Indbyggere, efter Dahlmann endog kun 300,000; medens England i det mindste talte 2½ Millioner frie Beboere. De danske Skibe vare smaae, saa at de endog kunde trækkes over Land, og der viste sig sjelden en Flaade af over 20—30 saadanne Skibe. Saxer og Angler vare bedre væbnede, og ikke mindre frigerste end

de Danske, ogjaa havde de faste Slotte og Fæstninger. De Danskes heldige Fremgang, imod saa frigeriske og mægtige Fyrster, som Egbert, Ethelwulf og Alfred vare, kan derfor alene forklares af den omtalte discordia civilis, d. e. af den Understøttelse, som de fandt hos deres gamle Landsmænd, de indfødte Angler. Af de saxiske Geistlikes Beretninger, der have skrevet hiin Tids Historie, fremlyser tydeligt, at Overkongerne ikke kunde stole paa Andre, end deres Bestyrer, den saxiske Adels og især den romerske Geistlighed. Da den sidste allerede den Gang havde stor Indflydelse paa, og Magt over Folket, saa havde Egbert og hans Efterfølgere, som suilde Regenter, gjort Alt for at sikke sig dens Hengivenhed.⁵⁾

At det danske Angreb ikke udgik fra enkelte Visinger eller en tilfældig Forening af saadanne, fremlyser ogsaa nok som deraf, at Regnar Lodbrok og hans Sønner stode i Spidsen for de enkelte Flaadeafdelinger og Landinger. Ved disse søgte og fandt man strax faste Tilholdssteder paa Kysterne hos Anglerne, ja nogle Annalister fortælle endog ligefrem, at Dannerne vare indbudne dertil. Saaledes skal en vis Biorn være flygtet over til den beslagtede danske Konge Godtrinus (Gudrum) for at formaae ham til at afsætte den saxiske Osbert i Ostangel og hjælpe Ella paa Thronen. Gudrum kom over, og var snart Herre i Ostangel. Ved Aaret 860 nævnes Juguar og Abba (Oer og Abbe) som danske Anførere og Hæder for-

⁵⁾ Ethelwulf tillagde Geistligheden Tjende af alle Frembringelser, byggede en Deel Kloostere og gjorde Keiser til dem, hver han led den unge Alfred krone og salve af Paven. Deraf kan man deels forklare de Danskes Had til denne Geistlighed og deres Kloostre, deels de ferte Farver, hvormed de geistlige Annalister skildre de danske Uover. Havde de indtrængende Danske været Christne og forhaaet at vinde den mægtige Geistlighed, saa vare de sagtens bleone Landets Herrer i meget senere Tid.

tæller, at de førte Bannere, hvori deres Søstre, Lodbroks Døttre, havde syet en Ravn.

At mange angelske Store og Underkonger under de danske Angreb spillede en tvetydig Rolle og snart stode paa dansk, snart paa saksisk Side, var en Folge af Forholdene og noget lignende har senere ofte gjentaget sig. De have deels været vundne af Saxerne, deels kunde de ikke strax forudsæe, hvorhen Seiren vendte sig. Men at Folket i de angelske Egne sluttede sig til de Danske og forsynede dem med Levnetsmidler, Heste og Folk, sees af mange nordiske og angelsaksiske Gfsteretninger.

„Dass die Angeln und Jüten in England die altväterliche Sprache und Sitte keinesweges verließen“, siger Lappenberg,⁶⁾ „mag zu den Antrieben gehört haben, welche die Dänen und Normänner veranlassten, Englands Küsten aufzusuchen, wo sie sich vorzüglich in den, von Angeln bevölkerten Ländern niederließen.“ Han tilføier ogsaa meget rigtigt, at de Danske hverken i England eller Frankrig bevarede deres Sprog og Nationalitet, men antog det Folks Dialekt, hvoriblandt de boede, thi, siger han, „die Feder hat stets über das Schwert, die Schriftsprache über die ungeschriebene, gesiegt!“ De nordiske Annaler give kun faa Oplysninger om den store danske Invasion, thi de Danske skulde først lære Skriftsprogets Betydning i England.

De danske Overkonger synes iøvrigt fra gamle Tider, at have gjort Fordring paa en vis Overhoighed over de danske Angler i Britannien, navnlig i Northumberland, og af og til at have gjort disse Fordringer gjeldende ved frigeriske Besøg, eller ved at udnævne Mand som deres Statholdere, eller Underkonger der. Saaledes var Ivar Vidfadme i 8de Aarhundrede,

⁶⁾ Gesch. Engl. S. 282.

Harald Hildetand, Sigurd Ring og Regnar Lodbrok, efter de nordiske Annaler, i Nordengland, for at varetage den omtalte Heihedsret. Der fortælles i Oluf Trygvessens Saga blandt andet, at da Sigurd Ring (en Broder søn af Harald Hildetand og Regnar Lodbroks Fader), som var Konge over Danaveldi og Sviaveldi, havde ordnet Riget og ansat Skatkonger og Jarler, mindedes han det Herredømme som Harald Hildetand, hans Frænde, havde eiet i England, og før ham Ivar Vidfådne. Der raadede nu Ingjald, som siges at have været Broder til Vestsjærefongen Peter (en vestsjællandsk Vasal). Derfor samlede Sigurd Ring en Krigshær og drog Vester paa til England. Da han kom til Northumberland, forlangte han, at hylde sig af Folket (heiddi han ser vidtöku) og denne Hyldning foregik uden Krig (gekk þar þá undir hann margt fólk). Ingjald samlede en Hær og gik imod Ring, men faldt i denne Krig, tilligemed hans Søns Abbe. Da tog Kong Ring Ingjalds Rige og hele Northumberland i Besiddelse og satte en Skatkonge med Ravn Dlaf, en Søns af Hinrik og Slægtning til Ivar Vidfådne, over Landet. Dlaf regjerede længe over Northumberland, indtil en Søns af den faldne Abbe drog imod ham med en (saxisk) Hær. Dlaf maatte tilsidst forlade Landet og var siden i Kong Rings og Regnar Lodbroks Tider, Skatkonge over Jotland, ligesom hans Søns, Grim Graa. Dgfaa Grims Søns Andulf og dennes Søns Gorm, vare Skatkonger i Jotland. Efter Gorm fulgte den af ham opdragte, som Barn i Myrkvidskoven (danske Skov) fundne Knud, hvis Søns Gorm fik Riget af Regnar Lodbroks Søns. Han fostrede Sigurd og Bleie en Datter af Kong Ella (i Ostangel?); men Lodbroks Søns vare store Stridsmænd, droge til England og hævnedes deres der omkomne Fader ved at dræbe Kong Ella i Ostangel. Ivar Beenløs blev da atter Konge over det (angelske) Rige som hans Stemand og Frænde

der havde eiet. Han udvidede Riget, lod dræbe den hellige Edmund og underlagde sig hans Land.⁷⁾

7.

Foruden det Foransførte, vil man i de nordiske Oldskrifter finde en stor Deel Beviser for de brittiske Engles Stammeslægtskab og nationale Forbindelser med de Danske paa Halvøen og de andre skandinaviske Folk. Som Følge af disse nationale Forbindelser, er Udvandringen til England fra de nordiske Lande i Tidsrummet fra 5te til 11te Aarhundrede aldrig aldeles ophørt, lige saa lidt som Kampen imellem det nordiske og sarske Element ophørte, enten her paa Halvøen eller paa de brittiske Øer. Mig forekommer det aldeles sandsynligt, at denne nationale Kamp og de danske Kongers formeentlige Høiheitsrettigheder til de angelske Dele af Britannien, have været Hovedmotiverne til de store danske Tog til England i 9de og 11te Aarhundrede; thi, efter de nordiske Kilder vare disse Stog ikke oprindelig tilfældige, private Foretagender, fremkaldte af Rovgjerrighed og Byttelyst, saaledes som Saxernes Annalister fremstille dem. Vel antog disse Krigstog ofte Formen af Vikingefærd, især naar Flaaderne adspredtes og ligesom førte en Guerillakrig omkring Kysterne, i hvilket Tilfælde ogsaa andre omkringliggende Lande, som de skotske og irske, franske og tydske Kyster erholdt Nordmændenes Besøg.

⁷⁾ Det er uden tvivl denne Ivar Beenus, om hvilken Annalisterne sige: „Crudelissimus omnium fuit Ingvarus, filius Lodparchi“ (Aar 873). Efter ham lade de nordiske Annaler følge i Røggjeringen over England, Adalmund og siden Adalbrikt, i hvis Tid atter en dansk Hær drog til England for at gjenoprette det nordiske Herredømme der. Anførerne for denne Hær vare Gern den Gamles Sønner, Anud og Harald. „þeir lögdu undir sik margt fólk“ hedder det „töldu þeir þat arstekjulönd sin, er at höfdu Lodbrókar synir ok adrir margir þeirra forellrar.“

Men Krigens egentlige Formaal var dog almindeligviis kun England og den nordiske Stammes Supremati sammesteds. Man vilde i hine gamle Dage ligesaa lidet vide Brodre og Landsmand i Fremmedes Vold, som man i vore Dage kunde udholde rolig at see paa tilsvarende Forhold paa vor Halv. Det var derfor den danske Kongestamme, især Regnar Lodbrok og hans Sønner i 9de og Gorm den Gamle og hans Slægt i 11te Aarhundrede, som gik foran i denne nationale Kamp. I Almindelighed vare de tilfreds, naar de havde gjenvundet de angelske Rigers Selvstændighed og Uafhængighed fra Saxerne. Grændsen var den saakaldte Wallinga-Stræet, eller en Linie som gaaer fra Themsen ved London, tværs over Landet imod Chester, eller Mersey ved det irske Hav. Hvad der ligger Norden for denne Linie, var af angelsk Nationalitet, og var denne befriet, saa sluttede de nordiske Anførere Fred og droge hjem, som de fleste af Regnar Lodbroks Sønner, eller de bleve i Landet, som Evend Tveffjæg og Knud den Store. Men Saxernes Seighed og Stubborness lod sig ikke overvinde ved Uheld i Krigen. Hvad de ikke kunde udrette ved Sværdet, det udførtes ved overveiende List og Snubhed. Saasnart Lodbroks Sønner havde indsat egne Regenter i de angelske Lande og vare dragne hjem, begyndte Alfred og hans nærmeste Eftersølgere at forfølge den gamle Plan. Allerede Edvard I. vandt Overherredømmet i Mercia, som de danske Regenter Ethelwald i Northumbrien og Crif i Ostangel ikke kunde forsvare. Og saa Syderne i Kent og Wight underkastede sig Edvard, og 910 gjorde han et Forsøg paa Northumberland, som dog lykkedes saa lidet, at Northumbrierne Aaret efter trængte ind i Mercien, men bleve slagne ved Badansfjeld.

Ligesom Edvard; saa stræbte hans Son Ethelstan, (Aldelstan) uophørlig efter det sakske Overherredømmes Udvidelse, dog mere ved List end ved Magt. Han anlagde faste Borge

i alle underkastede angelske Lande og befolkede dem, som andre angelske Byer, med Saxer. Den danske Fyrste Sigtryg i Northumbrien, vandt han ved at give ham sin Søster til Ægte, og han formaaedes derpaa til at tage Landet til Lehn af Adelftan. Kort derefter, da Sigtryg døde, inddrog han Lehnet og fordrev de lovlige Arvinger. At imidlertid de angelske Beboere vare ilde tilfreds med det nye sakske Reg, fremlyser deraf, at en Deel af dem villigen modtog og hyltede som Regent den fra Norge fordrevne Erik Blodaxe, og at de reiste sig saasnart Adelftan var død, samt udraabte en Søn af Sigtryg, Anlav, (Olaf) til Fyrste.⁸⁾

Slutningen af 9de og største Deel af 10de Aarh. var meget uheldig for den dansk-angelske Nationalitet i England.

En Række af dygtige Regenter af Egberts Stamme forstod at vedligeholde og udvide Saxernes Herredømme ved Magt og List. Alt hvad der vilde gjælde noget og stræbte efter Indflydelse i de angelske Lande, trængte sig til det sakske Hof og antog det fornemme sakske Sprog. Kun saadanne Overløbere erholdt Embeder, og de angelsakske Konger lode intet Middel ubenyttet til at blande begge Stammer, ved at forflytte Angler mod Syden og Saxer mod Norden. Man kan derfor vel kalde denne Periode den angelsakske Nationalitets rette Fedselstid og det nordiske Folkelivs Dødsaar.

Det er bekjendt, at især Adelftan var en stor Diplomat, ligesom Alfired og Egbert. Adelftan søgte Slægtstabs- og

⁸⁾ Paa Grund af det Fjendskab som Geistligheden i England (der paa hiiit Tid alene eptegnede historiske Efterretninger) nærede med de Danske, er vor Kundskab til de danske Fyrster i Nordengland mangelfuld og forvanstet i høi Grad. Som Beviis for deres lange og udstrakte Herredømme, kan anføres, at iblandt 7000 Befomenter, som 1840 fandtes i Cuedale, Lancashire, den største Deel var af danske Konger med Omkrift Sitric comes, Siefredus rex, Sievert rex, Alfireden rex, Cnut rex o. s. v. stammende fra Perioden 815 til 930.

andre Forbindelser med de fleste Hoffer i Vesteuropa og benyttede disse til indirecte Angreb paa Danmark, for at hindre dette i at understøtte Anglerne. Det er ikke tilfulde oplyst, hvad der har foranlediget de tydske Keiseres (Henrik I. og Otto I—III) umotiverede Angreb paa Danmark, ligesom Hafon Adelftansføftræs Vikingetog mod de danffe Kyfter. Man kan derfor vel formode, at de angelsaxiffe Konger havde Deel deri, for at have Hænderne frie i England. Paa de tydske Keisere virkedes vel især ved Geiftligheden, som prædikede Kors- tog imod de danffe Hedninger. De Midler, som Danmarks Konger, angrebne fra flere Sider, kunde sende de betrængte Angler i Nordengland til Hjælp, synes i denne Tid at have været utilstræffelige. Gorm den Gamles Søn, Knud Danaast, satte Livet til ved et faadant Forsøg.

Noget bedre gif det Harald Blaatands Søn Erik (Hiring hos Adam af Bremen), som med Glæde modtoges og hylledes som Konge af Northumbrerne (950), men han kunde ikke forsvare Riget imod Godred, Godmunds Søn, og faldt snart ved Forsæderi. En anden Søn af Harald, Svend Tvesfjæg, var derimod heldigere. Fordreven fra Danmark af den svenske Konge Erik, havde han i flere Aar hærjet paa de engelske Kyfter, i Forening med Balnatofe, som ved Giftermaal havde erhvervet et lidet Fyrstendomme i Wales.

Svend kjendte Forholdene og Nordenglands Stemning; han kunde derfor, som Konge i Danmark, ved et Gjæstebud, gjøre det bekjendte Løfte, at ville underkaste sig England — et Foretagende, som for den, der ikke kjendte de nationale Forhold, maatte synes affindigt. Han og Sønnen, Knud den Store, udførte det, i den korte Tid af 16 Aar, og, som vi have Grund til at troe, meest ved Nordenglændernes Bistand. At Knud aldeles fulgte de angelsaxiffe Dverkongers Spor, og at hans svage Giftermand ikke kunde holde Riget, at det sidste

store danske Tog til England, under Knud den Hellige imod Erobreren Wilhelm fra Normandiet, mislykkedes førend det kom i Søen, er noksom bekjendt. Saalænge man følger den uden Tvivl falske Forudsætning, at Anglerne paa den cimbriske Halsø have været et tydskt Folk, ligesom Saxerne, at de i Forening med dem, som Angelsaxer droge over til England og levede der som en eneste tydsk Nation og som saadan i Fællesskab bekæmpede de indtrængende Danske, saalænge vil den engelske og danske Historie fra 5te til 11te Aarhundrede være fuld af Gaader og uforklarlige Tildragelser. Hvor mange forskellige Hypotheser har man ikke fremsat, for at finde en tilstrækkelig Grund til de danske Invasioner og det Held, der ledsagede dem! De fleste Historikere følge Saxernes Annalister og sige, de Danske vare et Folk af Røvere og dreves over Havet alene af Lyst til Bytte. Andre sige: Angelsaxerne vare den Gang aldeles vanslægtede og blødagtige, saa at deres Feighed lokkede de skandinaviske Røvere derover. Men Saxer og Angler havde bestandig ført Krig baade indbyrdes og med de keltiske Røboer, de vare sikkert ikke mindre stridbare end de Danske. Fremdeles kalde Andre hine store Sætog en fortvilet Reaction af Hedenskabet imod den indtrængende Christendom. Lappenberg mener, at de nordiske Folk fra de ældste Tider vare vante til, i store Skarer at søge et bedre Hjem i Syden. Da denne Emigration over Land nu blev standset ved Carl den Stores Erobringer og Magt i Nordtydskland, saa droge Nordboerne fra den Tid ud til Søs for at søge Bytte og et bedre Fædreland. Munch, (norsk Historie) forklarer, som anført, Phænomenet af en ny skandinavisk Stammes Indvandring fra Rusland, i 8de Aarhundrede, som drev de vestlige Stammer over Havet ic. Saaledes har næsten hver enkelt Forfatter sin egen Hypothese, der gjør tvungne Forklaringer af Tildragelserne nødvendige. Antager man der-

imod den Sætning, at de gamle Angler vare en dansk Stamme, ligesom Jyderne, som næsten altid levede i et spændt eller krigerisk Forhold til Saxerne, her og i England, og at de sidste vare de skandinaviske Folk overlegne, om ikke i fysisk Magt, saa dog i Snildhed, Stivhed, Uergjerrighed og Herksesyge, saa falde alle historiske Gaader og Problemer bort, og det Hele fremstiller sig som en national Kamp, der i England tilsidst endte med en Sammensmeltning, efter at de franske Normaner vare optraadte der som et tredje Folk, som en ny og fælles Fjende. Historiens Begivenheder ere ikke tilfældige, men Resultater af Nationernes Character, som ikke forandres uden ved store Folkeblandinger. De gothiske eller skandinaviske Stammer udmærke sig nu, fremfor mange andre, ved den Lethed hvormed de, i nær Berørelse med Fremmede, opgive deres nationale Character og sammensmelte med dem. Saa ofte enkelte Afdelinger have forladt deres affondrede, insulariske eller peninsulariske Hjem, ere de snart smeltet sammen med det Folk, blandt hvilket de levede. Saaledes ogsaa i England, hvor en, fra den danske saavel som fra den tydske forskjellig Nationalcharacter har udviklet sig. I Nordengland, hvor Blandingen har været mindre stærk, har den skandinaviske nationale Typus dog tildeels vedligeholdt sig indtil vore Dage og er kjendelig i Legemsbygningen, Dialekter, Sæder og Indretninger, især hos Landsfolket. Den Lighed som dette i saa mange Dele endnu har med vor Tidss danske Slesvigere og Jyder, ligesom Indretningernes og Stednavnernes Lighed (8) med dem paa vor Halvø, hidrører dog nok mere fra de oprindelige Indvandrere, de gamle Angler og Jyder, end fra de senere danske Invasioner fra 8de til 11te Aarhundrede. Det er nemlig ligesaa usandsynligt, at Stednavnene i Nordengland skulde have været underkastede betydelige Forandringer af disse Danske, der dog altid kun udgjorde

en ringe Minoritet af Befolkningen, som at Stednavne i Slesvig, Norden for Jarmwith eller den danske Skov, skulde have deres Oprindelse fra nogle senere indtrængte Danske og ikke fra de ældre danske Angler.

Anmærkninger.

1. Af de nyere danske Forfattere, som antage de gamle cimbriske Anglers og Jyders tydske Nationalitet, nævnes her kun Baggesen, Poulsen og Molbech (Hertugd. Slesvig); Jensen (Angeln Pag. 53) og Raft (angelsax. Sproglære) ere tvivlende, om Anglerne vare af dansk eller tydsk Nationalitet. „Den jydske Stamme, siger Molbech anf. S. S. 7, der var i Besiddelse af Halvøens vestlige og sydlige Deel, har uden Tvivl oprindelig været af germanisk eller egentlig af saxisk Udspring. Fra Udvandringens Tid er en alvorlig Kamp opstaaet imellem de i Halvøens nordligste og østlige Deel indvandrede og bosiddende skandinaviske (gothiske og danske) Folkestammer og de ved Udvandringen svækkede saxiske Indbyggere.“ Derved mener man er opstaaet en Stammes og Sprogblending af skandinaviske og tydske Elementer, en jydskdansk Dialekt med dens grammatikalske Grundforskjel (Artiklen „æ“ foran Substantivet, som dog først er indført efter 13de Aarh.).

2. Samtlige gamle Stednavne i Svansen, ikke alene af Byer og beboede Pladser, men af Høie, Dale, Aaer, Enge o. s. v. ere danske, men ofte temmelig forvanskede. Folkesproget var dansk til henimod 15de Aarhundrede. Endnu 1652 var Sproget blandet, plattysk og dansk; see Dankwerth, Side 130. Først efter 15de Aarhundrede har man der begyndt at opføre Bygninger i vestphalsk eller saxisk Stiil, ligesom først i vore Dage, den gamle danske og angelske Fodbeklædning, Træsko, der er kommen i Brug.

Svanø — Svanes D eller Svanernes D — (der findes Ruiner af en gammel Fæstning Svaneborg, ligeover for Arnis) har i gammel Tid næsten været en D, da Østerby-Maens Dal lige op til Kochendorf har været en Arm af Elven, og den gamle Østrevold derfra ned til Vindeby-Nøer beskyttede og afsondrede Landet. — Af Landsbynavne i Svansen nævnes her kun: Borby (Borgby) ved den gamle Ekernborg (Ekernfôrde), Gammelby, Barkelsby, Sønderby, Nørby, Niseby, Siseby, Bøseby, Guggelsby, Søby, Gereby, Pommerby, Schuby (Skovby), Karby (Kirby, senere Karby), Brodersby, Nyeby, Bøseby, Cosel (Koselev), Masel (Maasleben, Moselev), Hemmelmark, Windemark, Esfildsmark, Kasmark, Lokmark (Loitmark), Arnis (Arnes Næs), Øpenis (Øbensnæs), Halstoft (Halstorf) ic. ic. En Beskrivelse af Ruinerne af den gamle Østrevold findes i Annaler for nordisk Oldkyndighed 1839.

3. Nogle Efterretninger og Mindesmærker om den ældste Handelsvei imellem England og Norden, over Eideren og Trenen til Hollingsted (Holdingsted), til Slesvig og nedad Elven, findes i Helvaders Chronik af Slesvig og Pastor Augustinys Beskrivelse af Hollingsted.

4. Bråvallaslaget, imellem Harald Hildetand og Sigurd Ring, falder endnu i Nordens heroiske Tid. Harald eiede hele Sverrig og Danmark, men deelte med Brodersønnen Sigurd, saaledes, at denne erholdt Svithiod og Westgothland. Siden bleve de uenige og det kom til en heftig Kamp imellem begge Broderfolk. I Haralds Hær fægtede ikke alene egentlige Danske men ogsaa Angler eller Slesvigere s. Ex. Dm, Hofe, Høgvinkinne, ligesom Friser, Saxer og Bunder, de sidste anførte af Skjoldmøer, hvoraf man kan slutte, at de omtalte Folk tildeels vare Haralds Underfaatter. Harald faldt i

Slaget og begge Riger tilfaldt Sigurd, der var en Søn af en Fyrste i Gardarike. Saaledes endte Skjoldungestammen og Leirefongernes gamle Vælde. Haralds Moder Audé havde i Gardarike været gift med Kong Rabbord. Deres Søn var Ranver, Sigurd Rings Fader. Sigurd Ring antages at have levet i sidste Halvdeel af 8de Aarhundrede og der fortælles, at han har foretaget et Tog til Nordengland for at lade sig hylde af Anglerne som Overherre. Men allerede tidligere, i 7de Aarhundrede, stode de danske Overkonger af Skjoldungestammen i nær Forbindelse med Anglerne i England. Ivar Vidfadmes Moder, Moalde Digre, var en angelsk Fyrstedatter. Hendes Brodersøn Kintic var Fader til den Olaf, som af Sigurd Ringattes til Skatfonge over Northumberland. Om Ivar Vidfadme, hvis Dattersøn var Harald Hildetand, fortælles ved flere Leiligheder, at over Femtedelen af England var ham undergivet.

5. Den Mening, at de ældre skandinaviske Gøther i 8de Aarhundrede trængtes over imod Vesten af de fra Rusland kommende nyere Skandinaver, forsvares især af Munch (det norske Folks Historie). Han mener ogsaa, at denne Nordens nye Folkeoversvømmelse har været den rette Grund til de følgende store Udvandringer og Bosættelser af de saakaldte „Nordmænd“ paa de engelske, franske og tyske Kyster.

Men, denne Hypothes fremsættes dog kun for at forklare en Deel historiske Phænomener og Forandringer, og den understøttes ikke af historiske Vidnesbyrd. En saa stor Tilstrømning, som alle nordiske Landes Oversvømmelser af en ny Folkestamme, og dens Fremtrængen indtil Eideren, kunde i denne sildige Periode (8de Aarhundrede) umulig være foregaaet saa ubemærket, at de sagnrige nordiske Folk, og deres Naboer i Tyskland og England, ikke skulde have erindret og omtalt samme. Paa andre Steder henføres ogsaa denne store

Udvandring til Rolf Krakes Tid (650), om hvilken Sagnet vel fortæller at han førte Krig saavel med den svenske Kong Adils i Upsala som med Saxerne i Holsteen; men Sagnet omtaler aldeles intet som kunde hentyde til en saa stor Indvandring og Omvæltning i Nordens nationale Forhold.

6. Bogstavskriften holdtes længe hemmelig, og betragtedes af de nordiske Folk som et Slags Hexeri, saa at man frygtede dem som Troldmænd, der forstode sig paa Runer. Deraf kommer det gamle Sagn om Alruner, der af Jorlandes henføres til visse Hærvindere i Scythien, som Gyllimer, da han var uddraget af Scanzia, stødte paa og fordrev fra sin Hær. Disse forbandt sig da med urene Mander i den store Orken og avlede med dem Hunnernes Slægt, som var kyndig i Runer.

7. Beowulfs Drapa, som nok omhandler cimbriske Tildragelser fra 4de—5te Aarhundrede, opregner flere danske Nationer, Vestdene, Ostdene, Northdene og Syddene. At de Danske i 6te Aarhundrede have boet ved Halsøens Bælt, fremtyser deraf, at Gregor af Tours, som var samtidig med Procop (Midten af 6te Aarh.) beretter ved Aar 516 „Mancum rege suo Gothilaco eVectu navali per mare Gallias appetunt.“ Allerede den danske Leirekonge Helge, Rolf Krakes Fader, førte Krig med Saxerne ved Eideren (620), og dennes Fader Roar havde været over i Northumberland (altsaa samtidig med de sidste Anglertog).

Jorlandes, som selv var af gothisk Afbyrd, henfører Dannerne, ligesom alle Gothen og en Deel Finner til Scanzia (Scandinavien), paa hvilken De han siger, at der leve mangfoldige Nationer, hvoraf Ptolomæus opregner syv. Blandt disse Nationer nævnes Cresennæ (Lapper) som kun leve af Jagt, og Finni mitissimi de fagtmødigste af alle Nordboer; fremdeles blandt Folk af gothisk Art, Svethans, der ligesom Thuringi have ypperlige Heste og fra hvilke Romerne ved Handelen erholde

de smukke Saphirpeltse. Selv ere de fattige, men levere Andre de rigeste Klæder. I Scanzia leve ligeledes Theuster, Wasgothar, Bergier, Galiner, Atheliner (Methelinger), Gautigothar, det stridbarste Folk, Ostrogothar, Raumariker, Raugnariker, Binovilothar, Cogener, meget høie Folk, ligesom Daner og Heruler af samme Stamme, hvilke sidste formedelst deres høie Bært holdt sig for de Fornemteste, men drevs ud af deres Hjem af de Danske. Fornædes nævner fremdeles Grannier, Aganzier, Unixer, Ethelrugier, Arachiranner ic. som skandinaviske Folk, der alle overgaae Romerne i Begemsstørrelse og krigerst Bildhed og tilføier, at man med Rette holder denne store De for officina gentium og nationum vagina.

Geographen af Ravenna siger, „confinalis Daniae est Saxonia“ og „Dani juxta fluvium Dina habitant.“ Duzen mener, at Dina er Nedereideren eller Trenen, Andre s. Ex. Leipniz troe, at saavel Dani som Saxones have boet ved Dynastoden, i det nuværende Rusland. Af Alt dette fremgaaer, at det danske Navn har været vel bekjendt i Constantinopel, i Italien, Frankrig o. s. v. allerede i 6te Aarhundrede, og at danske Konger ostere have været i Nordengland, fort efter Anglernes Indvandring, og der udøvet visse Høiheitsrettigheder. Hvorfor omtales disse Forhold ikke med et Ord hos de sariske og angelsariske Annalister, og hvorfor omtales Angler og Syder hos dem aldrig som Danske? Hos nogle af dem, kan man vel forudsætte Uvidenhed med Hensyn til disse nationale Forhold, men ikke hos Alle. Her maa derfor nok antages en politisk Grund, den samme der i vor Tid hindrer tydske Forfattere i Almindelighed i at kalde Slesvigere Danske. Det danske Navn var Westsaxerne altfor forhadet til, at de skulde tillægge deres angelske Landsmænd en saadan Nationalitet. Naar Munch anf. St. af denne de angelsariske Skribenters Taushed om de Danske i ældre Perioder,

drager den Slutning, at den cimbriske Halvøs Folk den Gang ikke førte dette Navn, men først erholdt det, efter den formodede store Indvandring fra den skandinaviske Halvø i 8de Aarhundrede, saa strider derimod hvad ovenfor er anført om fremmede og fjerne Landes Beskjendtskab med det danske Navn i 6te til 8de Aarh. Om ogsaa Beda af Uvidenhed kunde antage, at det gamle Angeln havde ligget øde siden Anglernes Udvandring, saa maa dog antages, at Kong Alfred var bedre underrettet og havde hørt noget om danske Kongers tidligere Nærværelse i Nordengland. Men hans Uddrag af Ottars Reiseberetning fra Norge til Hethaby stræber efter at fremstille Jylland og Slesvig som ikke danske Lande.

8. Om Stednavnene i England, dette paalideligste og vigtigste Kjendemerke paa Beboernes oprindelige Nationalitet, har især Borsaae leveret de nyeste og bedste Oplysninger, i hans Skrift „Minder om de Danske og Nordmændene i England ic.“ I Sydengland, eller sønden for Watlingastraet, have Stednavnene de saxiske eller angelsaxiske Endelser ham (heim), ton, worth, forth, bury eller borough (Borg) ic. Men nordenfor den omtalte Linie, især i Landstaberne Lincoln, Yorkshire, Lancashire, Westmoreland, Cumberland ic. have de nordiske Stednavne med Endelserne by, thorp, toft, twait (tweed), with (ved), bek, nass, ey, dale ic. Overvægten, hvorved Indbyggernes oprindelige nordiske Nationalitet bedst vides. Ligesom de danske Stednavne i Slesvig, især i Sydslesvig, have lidt de mangfoldigste Fordreininger og Forvanskninger, efterat det tydske var bleven Herres og Bogisprog og i nogle Egne endog Almuesprog, saa at deres Oprindelse ofte neppe mere er kjendelig, paa samme Maade ere de danske Stednavne i Nordengland forandrede, ofte til Ukjendelighed, af de i hine Egne senere herskende Saxer, Angelsaxer, Normanner o. s. v. Ikke desto mindre bære dog, især paa Eng-

lands Østkyst, endnu de fleste Stednavne Bidne om, at de stamme fra en aldeles nordisk Befolkning. Saaledes har Norfolk, Northampton og Lancashire, hvert for sig, over 50 Bynavne af reen nordisk Oprindelse, Leicester over 90, Lincoln 300 og Yorkshire over 400, medens paa Vestkysten Westmoreland og Cumberland hvert omtrent har 150 saadanne Bynavne. Disse Navne findes allerede saaledes under, og fort efter den danske Invasion, f. Ex. i Wilhelm Erobrerens Domesday-book (11te Aarhundrede), og naar man erindrer, hvor langsomt det gaaer med Stednavnenes Forandring, endog naar en aldeles fremmed Stamme har sat sig i Besiddelse af et Land (f. Ex. Nordtydskerne i de slaviske og vendiske Egne), saa kan man neppe antage, at de danske Stednavne i Nordengland skyldes de Danske, som indvandrede fra 9de til 11te Aarhundrede; thi det strider dog imod al historisk Erfaring at antage, at en ringe Flok af Danske, der mere som Gæster end som Fjender levede iblandt deres gamle Landsmænd, skulde have givet Byer og Steder nye Navne. Det er uden Tvivl meget rimeligere at antage, at de omtalte nordiske Stednavne hidrører fra de danske Angler og Jyder, som i 5te til 7de Aarhundrede indtog Landet og aldeles fordrev de keltiske Stammer.

Derfor have disse Navne ogsaa en paafaldende Lighed med Stednavnene i Slesvig og Jylland, saa at de fleste gjenfindes paa begge Sider af Nordsoen med samme Lyd, Sammensætning og Betydning. Navne som Thorp, Thwaite (Tweed), Lund, Holm &c. findes meget hyppig i Slesvig og paa den engelske Østkyst, enkelt og sammensat; fremdeles Kirkby (Karkby, Karby i Sydslesvig), Nisby (af Niis eller Krat) og Scouby og Scousby (Schuby og Schauby i Sydslesvig), Rithby (Rødbby og mange Sammensætninger af Rei, Roi, Reide — rydde), Dalby, Newby (Nyby, Nybøl), Evainby (Schwensby), Grimbsby (Grumby, Grumtoft), Gunderby (Gunnaby), Thir-

felsby (Thorfeldsby, Thorfeldstoft), Thoresby (Thaasby, Taastrup, Thaasbalig), Haldeby (Hetheby), Gastsby (Østerby), Norby, Ulceby (Ulsby, Ulsnijs), Smitsby (Smedeby), Sarby (Sartorp) ic. ic. Forsynet med Specialkort over de omtalte engelske Egne og over Slesvig, især dets Østkyst, vil Enhver let finde mange saadanne Ligheder, der i ethvert Tilfælde maa tale for den her fremsatte Mening, at de gamle Angler og Jyder, der indførte hine Navne i Slesvig saa vel som i Nordengland, vare gode danske Mænd. Men deres Sprog har lige indtil den nyere Tid, ikke havt noget Støttepunkt i en fælles og udviklet Literatur af den Art, som Saxerne i England og Tydskerne, tidlig dannede sig. Det danske Sprogelement i Slesvig ligesom i Nordengland, kunde af den Grund ikke opnaae et fast og høiere Standpunkt, men vedblev at være et, i mangfoldige Dialekter deelt Almuesprog, villigt til at optage Alt, hvad der af Fremmede blev tilført, og villigt til at erkjende et fremmedt Herres og Skriftsprogs Herredømme. Som Almues og Arbeidsprog har det danske dog viist en stor Selvlivethed, saavel i Nordengland som i Slesvig, trods alle Forsøg fra Syden, at udlette den sidste Grindring derom.

Stednavnene staae som evige Mindesmærker om den gamle danske Nationalitet endnu paa det gamle Grændsestjæl, og ligesom Sæder, Levemaade, Tegensbygning o. s. v. endnu ere de samme i det østlige Slesvig og England, saa findes ogsaa endnu en stor Overeensstemmelse imellem begge Landes Bondedialekter, især i visse Egne. Core og Cleasby have gjort opmærksom derpaa, og den Sidstnævnte, der kjendte disse Dialekter, paaastod, ved dem saa temmelig at kunne forstaae det nyværende Anglerdansk, som Past. Jensen beretter (Angeln Pag. 55).